

Julkisen taiteen monet kasvot Aalto-yliopistossa

- tilojen käyttäjien kokemuksia julkisesta taiteesta

Väreessä ja Kauppakorkeakoulussa

Aalto-yliopiston toimeksiantama käyttäjä tutkimus

Tekijä: Anni Avela (TaM)

31.1.2022

Sisällysluettelo

Johdanto ... 3

1. Julkinen taide korkeakouluissa ... 4

2. Tutkimusmenetelmät ja aineistonkeruu ... 10

3. Kerätyn aineiston analyysi ja tulkinta ... 16

3.1. Julkinen taide osana monia toimintoja ... 16

3.2. Taidekokoelmat jääneet tilojen käyttäjille etäisiksi ... 25

3.3. Lähestymistapa ja sen vaikutus taiteen arviointiin ... 32

3.4. Korkeakoulujen ja vastaajaryhmien välisiä eroja ... 41

3.5. Mitä Aalto-yliopiston julkiselta taiteelta toivottiin? ... 53

4. Päätelmät ... 62

Lähteet ... 68

Liitteet

Liite 1. Teoskuvat

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Diagrammit

JOHDANTO

Aalto-yliopisto sitoutui vuonna 2017 Suomen ensimmäisenä yliopistona taiteen prosenttiperiaatteeseen. Heti seuraavana vuonna valmistui yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun uusi Väre-rakennus Otaniemeen ja vain hieman myöhemmin sen yhteyteen myös Kauppakorkeakoulun uusi päärakennus. Taiteen prosenttiperiaate oli mukana rakennushankkeissa ja korkeakoulujen tiloihin toteutettiin omat julkisen taiteen kokoelmat, Väreeseen *Global Equality* -kokoelma ja Kauppakorkeakoulun *The Human Approach* -kokoelma. Nyt sekä rakennukset että niissä sijaitseva taide ovat olleet käytössä kolme vuotta, ja on aika kuulla, mitä tilojen käyttäjät kokoelmista ajattelevat.

Oheinen tutkimusraportti esittelee keskeisimmät havainnot tutkimuksesta, joka kartoitti, millaisia merkityksiä julkinen taide saa tilojen käyttäjiltä kahden eri korkeakoulun tiloissa. Miten tilojen käyttäjät, opiskelijat, henkilökunta sekä vierailijat lähestyvät taidekokoelmia? Onko eri alojen korkeakoulujen välillä suhtautumiseroja?

Julkisen taiteen yleisötutkimusta on tehty kautta linjan hyvin vähän ja etenkin empiirinen tutkimus aiheesta puuttuu lähes täysin.¹ Suomessa aiheesta on teetetty kaksi kyselytutkimusta 2010-luvulla². Kyseisissä tutkimuksissa on selvitetty kansalaisten käsityksiä julkisesta taiteesta osana heidän arkiympäristöään. Tutkimus on kohdistunut kuitenkin julkiseen taiteeseen yleisellä tasolla, eikä yksittäisiin teoksiin liitettyjä mielipiteitä ja kokemuksia ole juurikaan kartoitettu. Koetaanko kaikki julkisen tilan taideteokset samalla tavalla? Ja miten ympäröivä tila vaikuttaa teoksen kokemiseen?

Tutkimusraportissa analysoidaankin monipuolisia merkityksiä, joita julkinen taide korkeakoulun tiloissa ja toiminnoissa sai. Kuinka tärkeäksi yliopiston tiloissa oleva taide koettiin ja kiinnitettiinkö siihen ylipäättään huomiota? Millaisissa tilanteissa taide tuli kohdatuksi tilojen käyttäjien arjessa? Miten yksittäisiä teoksia tulkittiin ja millaisia niihin liitetty yksilölliset kokemukset olivat?

Tutkimus toteutettiin syksyn ja talven 2021–2022 aikana ja se perustui kerätyn aineiston analysointiin. Aineistonkeruumenetelminä käytettiin online-kyselyä sekä ääneenajattelua. Raportti tarjoaakin sekä määrällisiä että laadullisia näkökulmia aiheeseen ja valottaa julkisen taiteen merkityksiä niin yleisellä kuin yksilöllisellä tasolla.

¹ Kts. esim. Grenier 2009 ja Pedrabissi 2015

² TNS Gallup 2014 ja 2016

1. JULKINEN TAIDE KORKEAKOULUISSA

Tutkimusraportti tarkastelee tilan käyttäjien kokemuksia Aalto-yliopiston julkisesta taiteesta yliopiston kahden eri korkeakoulun päärakennuksissa, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun päärakennuksessa Väreessä ja sen kiinteässä yhteydessä olevassa Kauppakorkeakoulussa. Tutkimuksessa kartoitettiin, millaisia merkityksiä korkeakoulujen tilojen käyttäjät antavat yliopiston julkiselle taiteelle ja minkälainen suhde tilojen käyttäjillä ja tiloissa nähtävällä taiteella on. Tässä luvussa avaan lyhyesti, millaisia merkityksiä korkeakoulujen julkiselle taiteelle on esitetty ja miten sitä on aiemmin tutkittu. Lisäksi erittelen julkisen taiteen kokemiseen liittyviä erityispiirteitä, joita tarkastelin tässä tutkimuksessa. Tämän jälkeen esittelen tarkasteltavana olleet Väreeseen ja Kauppakorkeakoulun taidekokoelmat. Luvun lopussa erittelen tutkimuksen tavoitteet sekä keskeiset tutkimuskysymykset.

Julkisen taiteen käyttäjätutkimus

Julkisen taiteen kävijätutkimusta ja tilojen käyttäjien kokemuksia kartoittavaa tutkimustyötä on tehty kansainvälisestikin hyvin vähän, mukaan lukien kouluihin ja koulujen kampusalueille sijoittuva julkinen taide ja niiden yleisö³. Etenkin empiirinen tutkimus aiheesta puuttuu lähes täysin⁴. Ilman yleistyneitä tutkimusmenetelmiä aiheen lähestyminen on pitkään jäänyt siihen kiinteästi osallisten toimijoiden kontrolle, aihetta ovat tarkastelleet omista näkökulmistaan niin taiteilijat, taideasiantuntijat, arkkitehdit, rakennuttajat kuin kaavoittajatkin. Vakiintuneiden käytäntöjen ja termien puuttuessa julkisen taiteen määrittely onkin ollut hyvin vaihtelevaa⁵. Jo käsite ”julkinen taide” on ymmärrettävissä monin tavoin. Viitataanko taiteen julkisuudella taiteen sijaintiin, omistajuuteen vai yleisöön? Entä kuvastaako julkisuus taiteilijan vai yleisön intentioita? Usein julkinen taide on kuitenkin määrittynyt ensisijaisesti määrittelyä tekevien omista intresseistä käsin, vaikka julkisen taiteen tulisi käsitteenä paikantua taideteoksen ja yleisön väliseen suhteeseen.⁶ Viime vuosina tutkimus aiheesta on kuitenkin lisääntynyt ja esimerkiksi Taiteen edistämiskeskuksen ensimmäisessä Julkisen taiteen

³ Kts. esim. Miles, 1997, Grenier 2009, Pedrabissi 2015,

⁴ Grenier 2009: 16

⁵ Grenier 2009: 16.

⁶ Lacy 1995: 20-21.

vuosikatsauksessa 2020 tarjotaan ajankohtaisia näkemyksiä julkisen taiteen tilasta tämän päivän Suomessa⁷. Nykyään julkisen taiteen määrittelykin on holistisempaa ja se halutaan tehdä eri tahot huomioiden. Myös nykytaiteen uudet teosmuodot sekä julkiseen taiteeseen kohdistuva kasvava kiinnostus muokkaavat julkiseen taiteeseen liittyviä merkityksiä ja määritelmiä.⁸ Muutoksista huolimatta, julkisia tiloja käyttävän yleisön subjektiiviset näkemykset ovat jääneet tutkimuksissa vähemmälle huomiolle, vaikka kyseinen joukko on julkisen kanssa eniten vuorovaikutuksessa.

Korkeakoulujen kampusalueiden julkisella taiteella on pitkät perinteet. Julkisen taiteen tultua yhä kiinteämmäksi osaksi ympäristö- ja rakennussuunnittelua, myös korkeakoulujen julkinen taide on noussut entistäkin merkityksellisemmäksi ja saanut uusia ilmenemismuotoja. Kampusalueiden teoksiin liitetään tyypillisesti arvoja ja merkityksiä, joita korkeakoulut haluavat edustaa⁹. Oppilaitos voi yhteisiin tiloihin sijoitetulla taiteella pyrkiä muun muassa vahvistamaan yhteisönsä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja rakentaa sen identiteettiä. Nykypäivän kantaaottavassa ja valveutuneessa yhteiskunnassa arvojen ja identiteettien moninaisuus ja niiden viestimisen tärkeys korostuvat. Tämän lisäksi julkisen taiteen on esitetty edistävän ihmisten hyvinvointia ja viihtyvyyttä¹⁰, mikä on tärkeä arvo tiloissa, joissa työskentelee ja viettää paljon aikaa suuri joukko ihmisiä.

Yhteisöllisyyden ja identiteetin vahvistamisen näkökulmasta korkeakoulujen julkiseen taiteeseen liittyy olennaisesti tradition ja perinteiden tukeminen. Sekä korkeakoulujen tilat, että niissä nähtävä julkinen taide luovat ympäristön, jossa jaetut kokemukset ja perinteet rakentavat yhteisön tarinaa.¹¹ Historiallisesti oppilaitoksissa nähtävä taide onkin tyypillisesti pitänyt sisällään näköisteoksia koulun merkkihenkilöistä sekä teoksia, jotka ovat liittyneet koululle merkittäviin hetkiin¹². Miksi sitten yhteenkuuluvuus ja korkeakoulun identiteetin vaaliminen on niin tärkeää? Ja voiko sitä toteuttaa julkisessa taiteessa muuten, kuin tuomalla tiloihin rehtorien muotokuvia? Luovuus ja uteliaisuus ovat elintärkeitä ominaisuuksia akateemisessa maailmassa, jossa tutkiminen ja uuden tiedon ja taidon tuottaminen ovat toiminnan ydintä. Luovuudelle

⁷ Taite 2021

⁸ Kemppinen 2021: 18

⁹ Grenier 2009: vi.

¹⁰ Kts. esim. Pedrabissi 2015, Sosiaali- ja terveysministeriö 2015

¹¹ Kts. esim. Grenier 2009: 10, Pedrabissi 2015

¹² Grenier 2009: 28

otollisen ilmapiirin syntymistä taas edesauttaa yhteisöllisyyden kokeminen, mutta myös esteettisesti miellyttävät ja käyttäjänsä huomioivat tilat¹³. Onkin mainittu, että korkeakoulujen julkisen taiteen tärkein tehtävä on luoda tiloja, jotka kannustavat luovuuteen, kriittiseen ajatteluun sekä totuuden etsimiseen¹⁴.

Julkisen taiteen erityispiirteisiin kuuluu se, että sen merkitys yleisölleen määräytyy usein hyvin vaistonvaraisesti tilan muiden elementtien ja toimintojen ohessa¹⁵. Julkinen teos voi tulla kohdatuksi hyvin eri tavalla kuin tilan suunnittelija tai teoksen tehnyt taiteilija on ajatellut. Julkinen taide tuo taiteilijan idean ja näkemyksen osaksi ihmisten jokapäiväistä elämää ja rakenteita¹⁶. Tällöin teoksen alkuperäinen sisältö yhdistyy tilan käyttäjien siihen liittämiin merkityksiin. Eräs julkisen taiteen haaste liittyykin siihen, kohtaavatko taiteilijan ja taiteen valitsijoiden intentiot yleisön kanssa¹⁷. Jakaako yleisö samat taidemieltymykset ja estetiikkakäsityksen, ja onko yleisöllä tarvittava ennakkotietous teoksen lähestymiseen? Onko yleisöllä mahdollisuus tuntea teos omakseen? Eveliina Eteläkoski onkin todennut osuvasti, että *"Julkinen taide on julkisessa tilassa sijaitsevaa, saavutettavissa olevaa taidetta"*¹⁸. Ilman saavutettavuutta julkinen taide on vain julkiseen tilaan sijoitettua taidetta, jolloin se palvelee herkästi vain sitä yleisöä, joka vierailee myös taidegallerioissa¹⁹.

Julkinen taide Aalto-yliopistossa

Aalto-yliopiston kampusrakennukset Väre ja Kauppakorkeakoulu ovat osa isompaa rakennuskokonaisuutta, joka valmistui Aalto-yliopiston kampusalueelle Otaniemeen vuonna 2018. Taiteen prosenttiperiaatteeseen vuonna 2017 sitoutuneessa yliopistossa uusiin korkeakoulurakennuksiin suunniteltiin ja toteutettiin omat julkisen taiteen kokoelmansa jo niiden rakennusvaiheessa. Kokoelmat on toteutettu kunnianhimoisesti, tiloihin on hankittu teoksia nimekkäiltä nykyaikaisilta taiteilijoilta, rakennusten kokoelmille on laadittu omat tavoitteet ja teemat, ja kokoelmista on julkaistu erilliset taidekatalogit.

¹³ Grenier 2009: 23

¹⁴ Pedrabissi 2015

¹⁵ Pedrabissi 2015

¹⁶ Grenier 2009: 135.

¹⁷ Miles, 2000: 5-6.

¹⁸ Eteläkoski 2021: 201.

¹⁹ Miles 2000: 53.

Kyseisessä tutkimuksessa mielenkiintoiseksi nousee kahdessa eri alan korkeakoulussa olevien taidekokoelmien tarkastelu. Taidealan korkeakoulun opiskelijat ja henkilöstö lähestyvät taidetta hyvin erilaisista lähtökohdista kuin kaupallisen alan opiskelija- ja henkilökunta, kun otetaan huomioon henkilöiden perehtyneisyys taiteeseen. Osin tästä syystä kokoelmat myös poikkeavat toisistaan monilta osin. Molempien taidekokoelmien takana on omat teemansa, joissa määriteltyjä arvoja ja päämääriä ne heijastavat²⁰. Aalto-yliopiston taidekokoelmissa on haluttu ottaa huomioon rakennusten käyttäjäryhmien erityispiirteet ja osaamisalueet ja ilmentää näitä myös teosvalinnoissa. Kokoelmien suunnitteluvaiheeseen on osallistettu korkeakoulujen opiskelijoita ja henkilökuntaa, jotka ovat saaneet esittää ehdotuksia muun muassa kokoelmissa käsiteltävistä teemoista, teosten sijoittelusta sekä tekniikoista. Suunnittelutyöryhmiä on johtanut yliopiston erityisasiantuntija Outi Turpeinen yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa.²¹

Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun päärakennus Väreessä kokoelma *Global Equality* nostaa esiin kansainvälisen vuorovaikutuksen, tasa-arvon ja näkökulmien moninaisuuden²². Kokoelma tuo esiin vaikeitakin aiheita eikä pelkää provokaatiota, se herättelee kriittistä ajattelua ja esittää kysymyksiä niin yksilöiden ja yhteisön vastuusta niin kulttuurisesti ja sosiaalisesti kuin ympäristönkin näkökulmasta. Kokoelmatyön takana on vaikuttanut ajatus siitä, että taidetta tulee tarkastella globaalina ilmiönä, joka syntyy kohtaamisissa ja vuorovaikutuksessa. Taide mahdollistaa uusien ilmiöiden tarkastelun, ja muuttaa merkitystään yleisön ja esityskontekstin vaihtuessa. Kaikilla Väreessä teosten taiteilijoilla on yhteys Aaltoon, he ovat joko alunneja, nykyisiä opiskelijoita tai entisiä professoreita. Taiteilijat ja teokset on valittu kuratointiprosessissa, joka sisälsi kutsukilpailun, opiskelijoille suunnatun avoimen kilpailun sekä suoraostoina tehtyjä teoshankintoja. Teosmuodoiltaan kokoelman teokset ovat hyvin vaihtelevia heijastaen sitä, kuinka koulussa työskennellään hyvin monipuolisesti erilaisten materiaalien ja tekniikoiden parissa. Kokoelman suunnittelussa ja toteutuksessa on pyritty siihen, että teokset tukisivat tilojen käyttäjien

²⁰ Aalto-yliopiston julkisen taiteen periaatteesta voi lukea lisää yliopiston internet-sivuilta: <https://www.aalto.fi/fi/tutkimus-ja-taide/julkiset-taidekokoelmat-aalto-yliopistossa>

²¹ Turpeinen 2022

²² Kokoelman esittely luettavissa: www.aalto.fi/fi/tutkimus-ja-taide/global-equality-taidekokoelma-vareessa

luovaa ajattelua ja antaisivat tilaa heidän omalle taiteelliselle työskentelylleen sekä vaihtuville näyttelyille.²³

Kauppakorkeakoulun taidekokoelma *The Human Approach* muistuttaa inhimillisyydestä ja ihmisten välisestä yhteydestä²⁴. Kokoelma nostaa esiin inhimillisen tekijän kaikessa toiminnassamme niin koulutuksen, tutkimuksen kuin talouden saralla. Se korostaa perinteiden ja historian merkitystä tulevaisuuden rakennuksessa, mutta myös rohkeutta kyseenalaistaa ja uudistaa näkökantoja. Tieto on ihmisten välinen sosiaalinen jatkumo ja sitä ruokkii uteliaisuus ja eteenpäin suuntautuminen. Kauppakorkeakoulun kokoelma sisältää vanhassa Töölön päärakennuksessa sijainneen Paulon säätiön teoksia, jotka ovat olleet pääosin maalauksia ja taidegrafiikkaa. Myös uuden kokoelman pääpaino on pidetty näissä teosmuodoissa. Perinteisten taidemuotojen rinnalle on tuotu kuitenkin muutamia poikkeuksia, kuten videoteoksia sekä tuoreena hankintana IC-98:n perinteisiä taiteenkatsojien haastava akustinen tilainstallaatio. Kokoelman tavoitteena onkin rohkaista yleisöään uteliaisuuteen. Taidetta on sijoitettu niin avoimiin jaettuihin tiloihin kuin pienempiin huoneisiin, jotta ne tarjoaisivat hengähdyshetkiä ja uusi näkökulmia kaikille tilojen käyttäjille.²⁵

Teemojen lisäksi taidehankintoihin ovat vaikuttaneet Aalto-yliopiston ja sen yhteistyökumppaneiden institutionaaliset intressit. Taidekokoelmat ovat muun muassa merkittävä taloudellinen investointi, johon liittyy pysyviä tilallisia ratkaisuja, minkä vuoksi hankintaprosessissa on kuultu sekä rahoittajien että arkkitehtien näkemyksiä. Lopullisen hyväksynnän taidekokoelmien toteutukselle ovat antaneet Aalto-yliopiston vararehtorit Anna Valtonen ja Ossi Naukkarinen.²⁶

Aalto-yliopiston taidehankintojen takana on siis suuri määrä motiiveja ja arvopohjaisia pyrkimyksiä, mutta mitä taidehankinnoista ajattelee niiden varsinainen yleisö, yliopiston opiskelijat, henkilökunta ja vierailijat? Kuinka hyvin yliopiston julkiset teokset tunnetaan ja minkälaisia merkityksiä ne saavat tilojen käyttäjien arjessa? Koetaanko yliopiston taidekokoelmat omaksi ja luovatko ne oletettua yhteisöllisyyttä? Entä välittyvätkö kokoelmille määritelty teemat niiden yleisölle?

²³ Turpeinen 2018: 3-4, Valtonen 2018: 1-2. Ryyänen 2018: 5-6

²⁴ Kokoelman esittely luettavissa: www.aalto.fi/fi/tutkimus-ja-taide/human-approach-taidekokoelma-kauppakorkeakoulussa

²⁵ Turpeinen 2020: 4., Valtonen 2020: 2., El Baroni 2020: 15.

²⁶ Turpeinen 2022

Tutkimuksen merkitys ja näkökulmat

Tutkimus vastaa siihen tarpeeseen, ettei Aalto-yliopisto ole vielä aiemmin kerännyt käyttäjäkokemuksia uusista taidekokoelmistaan. On siis mielenkiintoista, että näistä arvokkaista ja tarkoin suunnitelluista teoskokonaisuuksista kuullaan mielipide myös niiden tosiasialliselta yleisöltä eli tilojen käyttäjiltä. Sekä rakennusten että kokoelmien ollessa uusia, tilojen käyttäjien kuuleminen on erityisen kiinnostavaa. Tiloihin on ehditty jo osin tottua, mutta näkemyksiin voivat vaikuttaa myös vanhoihin tiloihin liittyvät kokemukset sekä uusiin tiloihin siirtymiseen liittynyt prosessi.

Kokemuksen kuvaus on luonteeltaan yksilöllistä ja muutoksille altista, mistä johtuen yleispätevän tiedon tuottaminen siitä on haastavaa. Tämän vuoksi aihetta onkin perusteltua lähestyä kohdennettuna laadullisena tutkimuksena, jossa tuloksia tarkastellaan nimenomaisesti tutkimuskohteena olleille korkeakouluille ominaisina, eivätkä tulokset ole sellaisenaan sovellettavissa muihin oppilaitoksiin. Tutkimuksella on kuitenkin mahdollisuus kartoittaa, millaisia merkityksiä korkeakoulujen julkiseen taiteeseen liitetään ja minkälaiset asenteet niihin heijastuvat, mikä antaa arvokasta tietoa myös muun julkisen taiteen tarkasteluun. Keskeisiksi tutkimuskysymyksiksi rajautuivat seuraavat kysymykset:

Kuinka tuttu yliopiston taidekokoelma on tilojen käyttäjille?

Kuinka tärkeää tilojen käyttäjien mielestä julkinen taide yliopiston tiloissa on?

Millaisia merkityksiä ja tulkintoja teoksiin liitetään?

Millainen rooli julkisella taiteella on tilojen käyttäjien arjessa?

Millaisia toiveita tilojen käyttäjillä on liittyen yliopiston julkiseen taiteeseen?

Tutkimusaiheen ollessa uusi ja vähän tutkittu, sopivien tutkimusmenetelmien etsiminen ja soveltaminen on osa tutkimustyötä²⁷. Niinpä sen lisäksi, että kyseinen tutkimus tuottaa arvokasta tietoa aiheesta, se myös tarjoaa ehdotuksen, miten aihetta voi menetelmällisesti lähestyä.

²⁷ Varto 2017:21.

2. TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTONKERUU

Kyseessä on laadullinen tutkimus, joka perustui kerätyn tutkimusaineiston analyysiin ja tulkintaan. Aineistonkeruu toteutettiin kahdella eri menetelmällä, kyselytutkimuksena sekä ääneenajattelu-menetelmää²⁸ hyödyntävinä tutkimushaastatteluina. Tässä luvussa esittelen tutkimusmenetelmät sekä aineistonkeruuprosessin.

Sanoittamalla merkityksen äärelle, jatkoa aiemmalle tutkimukselle

Menetelmiltään ja lähestymistavaltaan tutkimus pohjautui 2020–2021 aikana taiteen maisterin opinnäytetyönä tekemälleni tutkimukselle, jossa tutkin museokävijöiden kokemuksia installaatiomuotoisessa taidenäyttelyssä²⁹. Kyseisessä laadullisessa tutkimuksessa tarkastelin sitä, miten näyttelykävijät tulkitsivat näyttelykokonaisuutta ja sen teoksia ja miten he suhteuttivat itsensä näyttelyn sisältöihin. Tutkimus lähestyi kokemusta ja taiteen tulkintaa fenomenologian ja hermeneutiikan kautta käsittäen kokemuksen subjektiivisena ja alati muuttuvana suhteena kokijan ja tämän havaintomaailman välillä.

Tutkimus osoitti kokemuksen sanoittamisen edesauttavan henkilökohtaisen ja sitä kautta merkityksellisen taidekokemuksen syntymistä. Aineistonkeruussa käyttämäni ääneenajattelu-menetelmä osoittautui hedelmälliseksi menetelmäksi niin subjektiivisen taidekokemuksen tutkimisessa kuin yksilön tulkintakokemuksen tukemisessa. Omaehtoinen sanoittaminen tuotti teoksille henkilökohtaisia merkityksiä, jolloin kokemuksesta tuli läheinen ja merkityksellinen. Samalla menetelmä valotti moninaisia vaihteita ja lähestymistapoja, joita näyttelykävijät tulkintaprosesseissaan kävivät läpi.

Tutkimuksen teoriaosassa tarkastelin taiteen kokemisen tutkimusta ja museokäynnin merkitystä museoiden vierailijoille. Käytin lähtökohtanani muun muassa Maaria Lingon³⁰ havaintoja vaikuttavan taidekokemuksen synnystä ja siitä, kuinka vaikuttavan elämyksen syntymistä museoympäristössä voi edesauttaa. Linko on korostanut

²⁸ Ääneenajattelu-menetelmä (engl. *think aloud* tai *thinking aloud protocol*) on tiedonkeruumenetelmä, jossa osallistuja nimen mukaisesti ajattelee ääneen eli kertoo, mitä hän ajattelee tiettyä tehtävää suorittaessaan. Menetelmää käytetään paljon kognitiotieteissä ja se mahdollistaa yksilöllisen ajatusprosessin tarkastelun.

²⁹ Avela, 2021

³⁰ Linko, 1994 ja 1998

erityisesti henkilökohtaisen puhuttelevuuden ja identiteetin vahvistamisen merkitystä kokemukselle³¹. Henkilökohtaiseen puhuttelevuuteen liittyy keskeisesti myös Mihály Csíkszentmihályin ja Eugene Rocheberg-Haltonin ajatus emotionaalisesta haltuunotosta. Kun esineeseen liitetään henkilökohtaisia muistoja tai tunteita, neutraali objekti muuttuu merkitykselliseksi³². Oma tutkimukseni osoitti, että ääneenajattelussa vapaasti sanoittamalla muodostunut tulkinta myötävaikutti puhuttelevuuden kokemukseen³³.

Tutkimus tarkasteli taidenäyttelyä tilallisena kokonaisuutena, ja tutkijana lähestyin tilan merkitystä tulkinnalle hermeneutiikan mukaisesti moniulotteisena ja alati vaihtuvana kehyksenä, jonka kautta subjektiivinen tulkinta tapahtuu. Jokainen tilan käyttäjä liittää tilaan omat situationaaliset merkityksensä, jotka perustuvat niin tilaan liitettyihin kulttuuri-sosiaalisiin merkityksiin kuin tilan käyttäjän kokemukseen itsestään ja toiminnastaan suhteessa edellä mainittuihin.³⁴

Jatkan samojen teemojen käsittelyä tässä tutkimuksessa ja tarkastelen, miten tilojen käyttäjät tulkitsevat erilaisissa yhteisissä tiloissa olevaa taidetta ja miten he jäsentelevät taiteen roolin kyseisessä ympäristössä. Ensisijainen tutkimuskohteeni on yliopiston julkiseen taiteeseen liitetty merkitykset, mutta julkisen taiteen paikkasidonnaisen luonteen vuoksi otan tarkastelun kohteeksi myös tilan ja taiteen keskinäisen suhteen. Tutkimuksessa ei kuitenkaan oteta laajemmin kantaa korkeakoulujen tilaratkaisuihin tai niiden herättämiin kokemuksiin, vaan tilaa tarkastellaan ainoastaan niiden ominaisuuksien kautta, jotka tutkimusaineistossa liittyivät kiinteästi taiteen tulkintaan ja taiteelle annettuihin merkityksiin.

Menetelminä kyselytutkimus ja ääneenajattelu

Aineistonkeruumenetelmät tutkimuksessa olivat sähköinen kyselylomake³⁵ sekä ääneenajattelua sisältävät yksilöhaastattelut. Aineistonkeruu toteutettiin syksyllä 2021. Laajemman otannan kyselytutkimuksella kartoitettiin yleiskäsitystä aiheesta ja rajatumman otannan ääneenajatteluilla pyrittiin saavuttamaan syvällisempiä

³¹ Linko 1994, 185.

³² Csíkszentmihályi, Rocheberg-Halton 1981, 239.

³³ Avela 2021, 134.

³⁴ Saarikangas, 1998: 248.

³⁵ Kts. Liite 2. Kyselylomake

yksilötason tulkintoja yksittäisten teosten merkityksestä. Aineistonkeruussa tavoitteena oli saavuttaa moniääninen otanta, joka sisällyttäisi näkemyksiä molemmista korkeakouluista ja eri opintolinjoilta sekä erilaisissa asemissa toimivilta henkilöiltä. Tutkimuksessa haluttiin kuuluviin niin opiskelijoiden, henkilöstön kuin vierailijoidenkin näkemykset.

Kyselyn laatimisessa hyödynsin M. R. Grenierin tutkimusanalyysia yliopistokampusten julkisesta taiteesta ja Grenierin tutkimuksessaan käyttämiä lähestymistapoja³⁶. Lisäksi huomion kyselyssä Outi Turpeisen tilaajan näkökulmasta esiintuomat toiveet tutkimuksessa tarkasteltavista asioista. Kyselylomake lähetettiin avoimena internet-linkkinä sähköpostitse kummankin korkeakoulun henkilöstölle ja opiskelijakunnalle. Lisäksi kysely lähetettiin myös valikoiduille vierailijoille. Sähköpostin lisäksi kyselyvastauksia kerättiin eri puolilla Väreän ja Kauppakorkeakoulun tiloja suoraan tiloissa oleskelleilta henkilöiltä. Kyselylomakkeella kartoitettiin kokemuksia ja näkemyksiä taidekokoelmista yleensä. Kysely sisälsi yhteensä 21. kysymystä, joiden joukossa oli monivalintakysymyksiä, skaala-arviointikysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä, mikä mahdollisti niin määrällisten ilmiöiden kuin yksittäisten näkökulmienkin tarkastelun. Kyselyvastaukset kerättiin anonymisti, eikä yksittäisen vastaajan henkilöllisyys ole jäljitettävissä.

Ääneenajattelu-menetelmää sovellettiin tutkimuksessa siten, että se yhdistyi vapaamuotoiseen yksilöhaastatteluun. Osallistujat tarkastelivat valittuja teoksia aluksi ääneenajattelun keinoin. Tämän jälkeen haastattelija kertoi osallistujalle taustatietoja kyseisestä teoksesta, minkä jälkeen häntä pyydettiin kertomaan mahdollisesti heränneistä uusista ajatuksistaan, sekä siitä, mitä hän ajatteli teoksen sijainnista. Keskustelu oli luonteeltaan vapaamuotoista ja salli aiheen käsittelyn laajasti. Kukin osallistuja tarkasteli 1–4 teosta, jotka sijaitsivat sellaisissa tiloissa, joissa osallistuja yleensäkin vietti aikaa. Teokset olivat siis osallistujille ainakin jossain määrin tuttuja, vaikka he eivät olisikaan kiinnittäneet niihin aiemmin tarkempaa huomiota. Yksittäisen osallistujan kanssa aikaa ääneenajatteluun sekä haastatteluun kului puolesta tunnista tuntiin.

³⁶ Grenier 2009

Koska tutkimuksen tavoitteena oli tavoittaa monipuolinen otanta yliopiston tilojen käyttäjistä, ääneenajatteluun pyrittiin löytämään joukko vapaaehtoisia, joiden rooli yliopistolla sekä muu tausta olisivat vaihtelevia. Valikoidun otannan tarkoitus ei ollut luoda vertailua osallistujien subjektiivisten ominaisuuksien välille vaan sillä pyrittiin varmistamaan, ettei otanta sisältäisi vain jonkin tietyn joukon vastauksia, kuten ainoastaan opiskelijoita tai ainoastaan suomalaisia. Tämän vuoksi kyselyssä ei kerätty tietoja esimerkiksi vastaajan sukupuolesta tai iästä, sillä kyseisten tekijöiden vaikutusten tarkastelua ei nähty tässä tutkimuksessa tutkimusaiheen kannalta merkittävänä. Kyselyyn vastaavien oletettiin joka tapauksessa pitävään sisällään vaihtelevan otannan tilojen käyttäjiä. Samasta syystä kyselyssä esitetty kysymys vastaajan kansalaisuudesta oli vapaaehtoinen, ja tiedon keräämisen tarkoitus oli ainoastaan valaista suuntaa antavasti, kuinka kansainvälinen vastaajajoukko oli kyseessä. Tutkimuksessa ei luotu vertailua eri kansalaisuuksia edustavien vastaajien välille. Samoin kysymyksellä vastaajan mahdollisesta koulutuslaitoksesta oli tarkoitus tarkastella, kertyykö vastauksia monipuolisesti eri koulutusohjelmista. Aineiston tulkinnessa eroavaisuuksia analysoidaan kuitenkin korkeakoulukohtaisesti eikä yksittäisten laitosten mukaan.

Aineistonkeruu ja toteutuneen aineiston laajuus

Kuten vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvissa tutkimuksissa aina, myös kyseiseen tutkimukseen voidaan olettaa ottaneen osaa pääasiassa sellaisten vastaajien, jotka ovat kiinnostuneita aiheesta jo valmiiksi. Tätä aineistovinoumaa pyrittiin tasoittamaan siten, että sähköpostikyselyn lisäksi osallistujia kerättiin yliopiston tiloissa suoraan kontaktoimalla, jolloin vastauksia saatiin myös henkilöiltä, jotka alkuun epäröivät osallistumistaan tai olivat syystä tai toisesta jättäneet vastaamatta sähköpostin kautta tulleeeseen kyselyyn. Sähköinen kysely oli avoinna 31 päivää ja vastauksia kertyi yhteensä 307. Vastaajat saattoivat jättää osan kysymyksistä vastaamatta, minkä vuoksi kysymyskohtaiset vastaajamäärät vaihtelevat. Kyselyvastausten tulkinnessa luvussa 3. tarkat vastaajamäärät näkyvät vastauksista laadittujen diagrammien yhteydessä. Korkeakoulujen osalta vastauksia kertyi hieman enemmän Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulusta kuin Kauppakorkeakoulusta (Kts. diagrammi 1.). Statukseltaan vastaajista hieman yli puolet oli opiskelijoita, 15 prosenttia akateemisen henkilökunnan

jäseniä, vajaa neljännes muun henkilöstön jäseniä ja 3 prosenttia vierailijoita (Kts. diagrammi 2.). Vastaajista 50 henkilöä kertoi kansalaisuudekseen jonkun muun kuin suomi ja eri kansalaisuuksia mainittiin yhteensä 25, suomi mukaan lukien.

Myös ääneenajatteluun osallistujia etsittiin niin yleisellä sähköpostiviestillä kuin henkilökohtaisilla yhteydenotoilla. Toteutunut osallistujien joukko koostui itse ilmoittautuneista, tutkijan kontaktien kautta lähestymistä sekä yliopiston tiloissa sattumanvaraisesti kohdatuista henkilöistä. Yhteensä ääneenajatteluun osallistui 11 vapaaehtoista, joista neljä oli Kauppakorkeakoulun henkilö- tai opiskelijakuntaa ja loput seitsemän Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun. Osallistujat olivat niin akateemisen kuin muun henkilökunnan edustajia, kuin myös opiskelijoita eri opintolinjoilta ja koulutusasteilta. Vastaajat olivat eri-ikäisiä ja he edustivat eri sukupuolia ja useampaa kansalaisuutta.

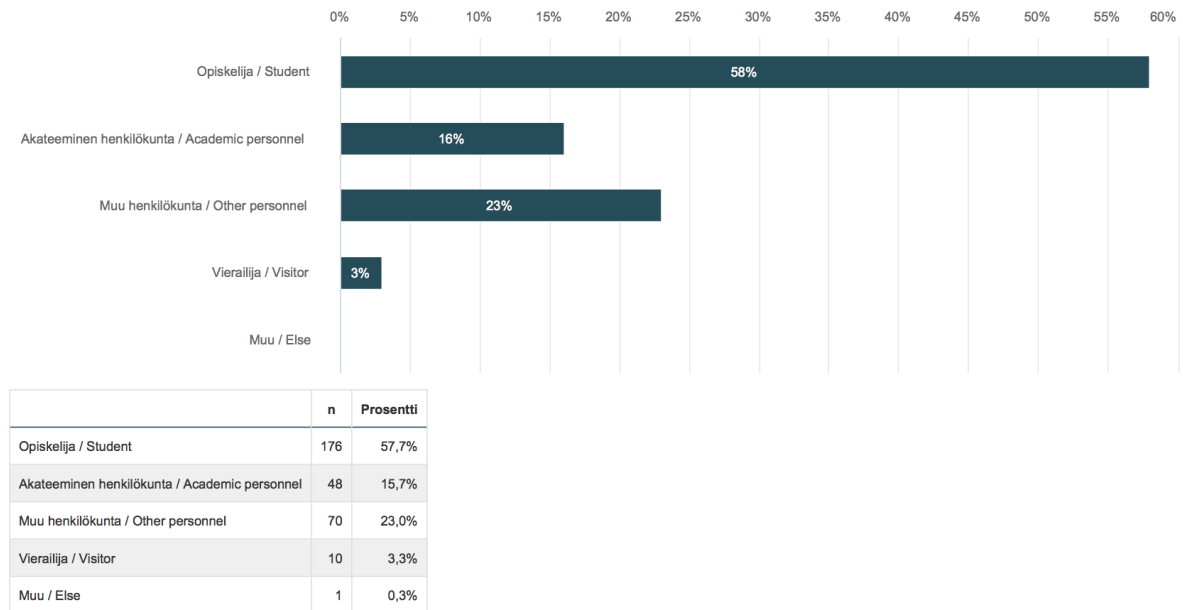
Aineiston käsittely

Ääneenajattelut ja niihin liittyneet haastattelut litteroitiin sanatarkasti, minkä jälkeen aineistoa analysointiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Kyselyvastaustauksia analysoitiin niin määrällisesti kuin laadullisesti. Monivalintakysymysten ja skaalakysymysten vastauksia tarkasteltiin ensisijaisesti määrällisten ilmiöiden havaitsemiseksi, kun taas avoimien kysymysten vastauksia analysoitiin rinnakkain ääneenajattelumateriaalin kanssa ja niistä pyrittiin hahmottamaan sekä toistuvia lähestymistapoja, että yksilötason laadullisia merkityksiä.

Analyysissa esiintyvät sitaatit ovat peräisin niin ääneenajatteluista kuin kyselyn avoimien kysymysten vastauksista. Kyselyvastaustauksia on siteerattu sellaisenaan tai niistä on lähinnä korjattu näppäilyvirheitä. Äänitysmateriaalista on korjattu puheessa tehtyjä kielioppivirheitä sekä karsittu toistoa ja täytesanoja. Sekä kyselyyn vastanneiden että ääneenajatteluun osallistuneiden vastauksia käsitellään tutkimusraportissa anonyymisti ja yksittäisiin vastaajiin viitataan vain korkeakoululla ja statuksella, esimerkiksi: ARTS opiskelija tai BIZ henkilökunta.

1. StatusStatus

Vastaajien määrä: 305

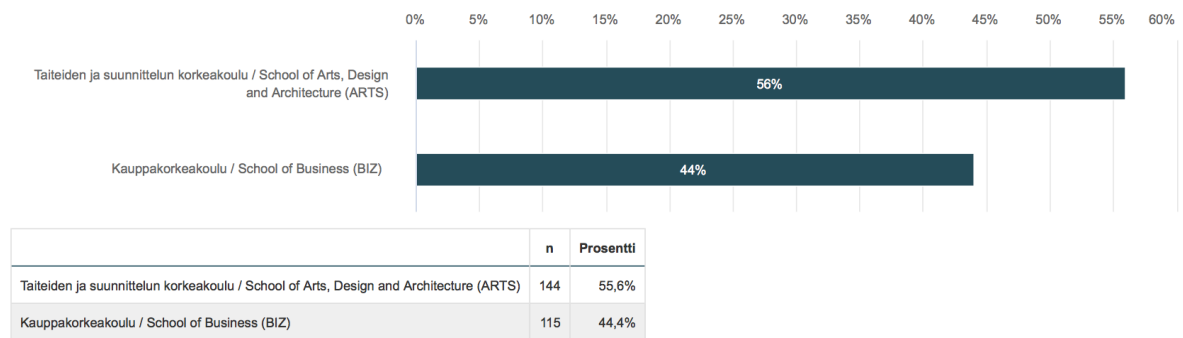

Diagrammi 1. Status

2. KorkeakouluSchool

Jos et ole Kauppakorkeakoulun tai Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun opiskelija tai henkilökunnan jäsen, voit merkitä kumman koulun tiloissa olet vierailut tai vaihtoehtoisesti siirtyä suoraan kysymykseen 4.If you are not a student or personnel of Aalto ARTS or Aalto BIZ you can choose in which school you have visited or move to question 4.

Vastaajien määrä: 259

Diagrammi 2. Korkeakoulu

3. KERÄTYN AINEISTON ANALYYSI JA TULKINTA

Tässä luvussa esittelen aineistosta nousseet pääteemat ja havainnot. Aluksi analysoin taiteen yleisiä merkityksiä tilankäyttäjien arjessa (3.1.) sekä sitä, miten hyvin osallistujat kokivat tuntevansa yliopiston taidekokoelmat (3.2.). Tämän jälkeen erittelen erilaisia lähestymistapoja arvioida taidetta (3.3.), minkä jälkeen tarkastelen vastaajaryhmien välillä ilmenneitä eroja (3.4.). Luvun lopussa erittelen toiveita ja kritiikkiä, joita yliopiston julkiselle taiteelle esitettiin (3.5.).

3.1. Julkinen taide osana monia toimintoja

Mä kiinnitän tähän huomiota joka päivä, koska kun mä kävelen tästä ohi, niin se aina vähän kolahtaa seinään siitä ilmapirrasta. BIZ muu henkilökunta, teoksesta Tuomo Saali, *On the Edge*

Taide asettuu aina osaksi sen ympäröivässä tilassa tapahtuvia toimintoja. Ympäristöön liitetyt merkitykset sekä tulkitsijan omat subjektiiviset ominaisuudet vaikuttavat siihen, miten tilassa olevaa taidetta tulkitaan.³⁷ Siinä missä galleriatilassa esitetty taide tulee useimmiten kohdatuksi tilan käyttäjän ensisijaisena huomionkohteena, voi julkinen taide liittyä hyvin erilaisiin toimintoihin riippuen tilan käyttötavoista, ja tulla siten huomioiduksi yllättävilläkin tavoilla.

Väreen ja Kauppakorkeakoulun rakennukset sisältävät paljon avoimia tiloja, joilla on useita käyttötarkoituksia. Sama tila voi toimia niin työskentelytilana, taukopaikkana kuin läpikulkureittinä. Lisäksi molemmat rakennukset sisältävät paljon lasipintoja sekä kerrokset läpäiseviä valokuiluja, jolloin lähekkäisistä tiloista on usein näköyhteys toisiinsa. Tällöin myös tiloissa oleva taide yhdistyy osaksi useampaa tilaa ja niiden toimintoja. Tutkimuksessa ilmeni, että julkinen taide saa rakennuksissa paljon merkityksiä, joista osa on hyvin konkreettisia, arjen toimintoihin liittyviä, ja osa abstrakteja, mielikuvia rakentavia merkityksiä. Korkeakoulun tiloissa oleva teos voi toimia yhtä lailla tiloissa suunnistamisen apuna kuin yliopiston arvojen viestittäjänä. Tämä tilojen ja niiden käyttötapojen moninaisuus kuului selkeästi tutkimusaineistossa.

³⁷ Saarikangas, 1998: 247.

Taide tekee tiloista paikkoja

Jos tilassa ei ole taidetta, se on vain tilaa. Taide tekee siitä erityisen.

ARTS akateeminen henkilöstö

Aineisto osoitti, että yliopiston julkinen taide koetaan merkitykselliseksi. Kyselyyn vastanneista 94 prosenttia piti hyvin tai melko tärkeänä sitä, että yliopiston tiloissa on taidetta (Kts diagrammi 12.). Siihen myös kiinnitetään runsaasti huomiota, 80 prosenttia vastaajista kertoi huomioivansa taidetta jonkin verran tai paljon liikkueensa koulun tiloissa (Kts. diagrammi 10.). Vain prosentti vastaajista koki, ettei taide ole lainkaan tärkeää yliopiston tiloissa.

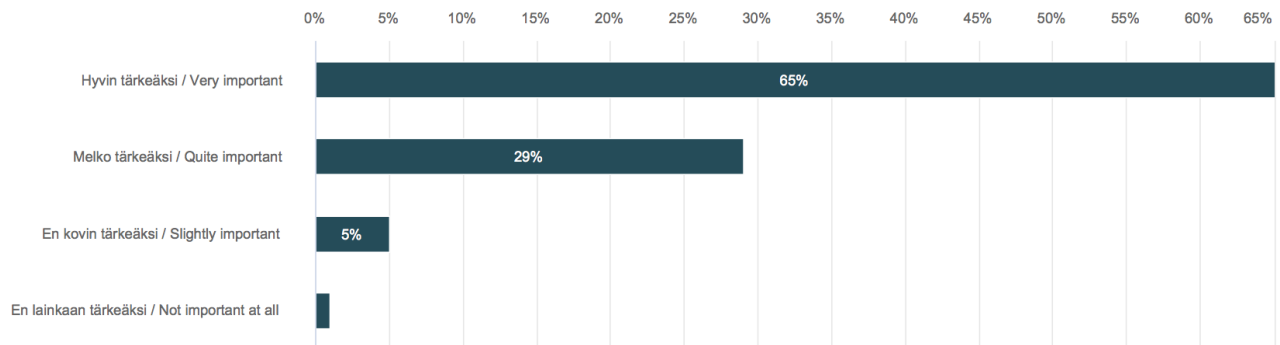
Taide herätti vastaajissa monenlaisia tunteita liittyen tilaan ja siellä työskentelemiseen. Vastaajien mukaan teokset korkeakoulujen tiloissa muun muassa inspiroivat, luovat viihtyisyyttä, muistuttavat yliopiston arvoista ja ideologioista, tuovat perspektiiviä, kohottavat mielialaa ja tarjoavat hengähdyshetkiä arkeen sekä auttavat jäsentämään ajatuksia. Toisaalta ne myös häiritsevät, ovat ahdistavia, luovat levottomuutta, ovat tiellä ja aiheuttavat hämmennystä.

Taiteen tuoma lisäarvo korkeakoulun tiloille oli kuitenkin suurimman osan mielestä ilmeinen. Taiteen kuvattiin tekevän tiloista helpommin lähestyttäviä, arvokkaita, persoonallisia, mielenkiintoisia, viihtyisiä, rakentavan koulun identiteettiä ja luovan ”oikeanlaista henkeä”. Taide koettiin suorana arvostuksen osoituksena tilojen käyttäjiä kohtaan. Vastaajien mielestä taiteen tuominen korkeakoulujen tiloihin kertoo, että tiloista halutaan tehdä viihtyisiä käyttäjilleen. Tilat, joista taide puuttui tai sen määrää kuvattiin liian vähäiseksi, koettiin sen sijaan vieraiksi, tylsiksi ja hengettömiksi.

Yksittäisistä taideteoksista useimmille vastaajille olivat jääneet mieleen kookkaat ja keskeisille paikoille sijoitetut teokset. Väreessä mainintoja keräsivät etenkin keskiklustereiden suuret teokset, Tommi Grönlundin ja Pekka Nisusen *Insight* ja Kirsi Kaulasen *Lumen*. Muita erityisen mieleen painuneita teoksia Väreessä olivat Gloria Lauterbachin *Kreutzstrasse*, Lotta Mattilan *Leijonan osa* sekä Perttu Saksan valokuvat sarjasta *A kind of you*. Kauppakorkeakoulun puolelta vastaajat muistivat parhaiten pääsisäänkäynnissä sijaitsevan Kirsi Kivivirran *Stage-reliefin*, Tuomo Saalin *Sense of Smallnessin* sekä Saana Murtin keramiikkatyöt. Muita useamman kerran mainittuja

12. Kuinka tärkeäksi koet, että yliopiston tiloissa on taidetta? How important do you think it is to have art at the University?

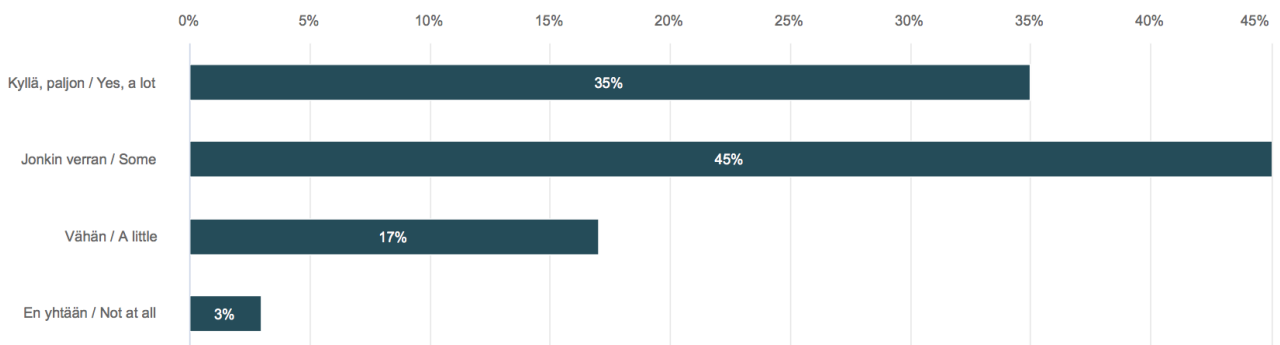
Vastaajien määrä: 307

Diagrammi 12. Kuinka tärkeäksi koet, että yliopiston tiloissa on taidetta?

10. Kiinnitätkö taideteoksiin huomiota liikkeessasi koulun tiloissa? Do you pay attention to the artworks when you pass by them in the school premises?

Vastaajien määrä: 307

Diagrammi 10. Kiinnitätkö taideteoksiin huomiota liikkeessasi koulun tiloissa?

teoksia olivat Maiju Salmenkiven *Fallingwater*, Risto Suomen *Small Shaman* ja IC-98:n *Mare Tranquillitatis*.

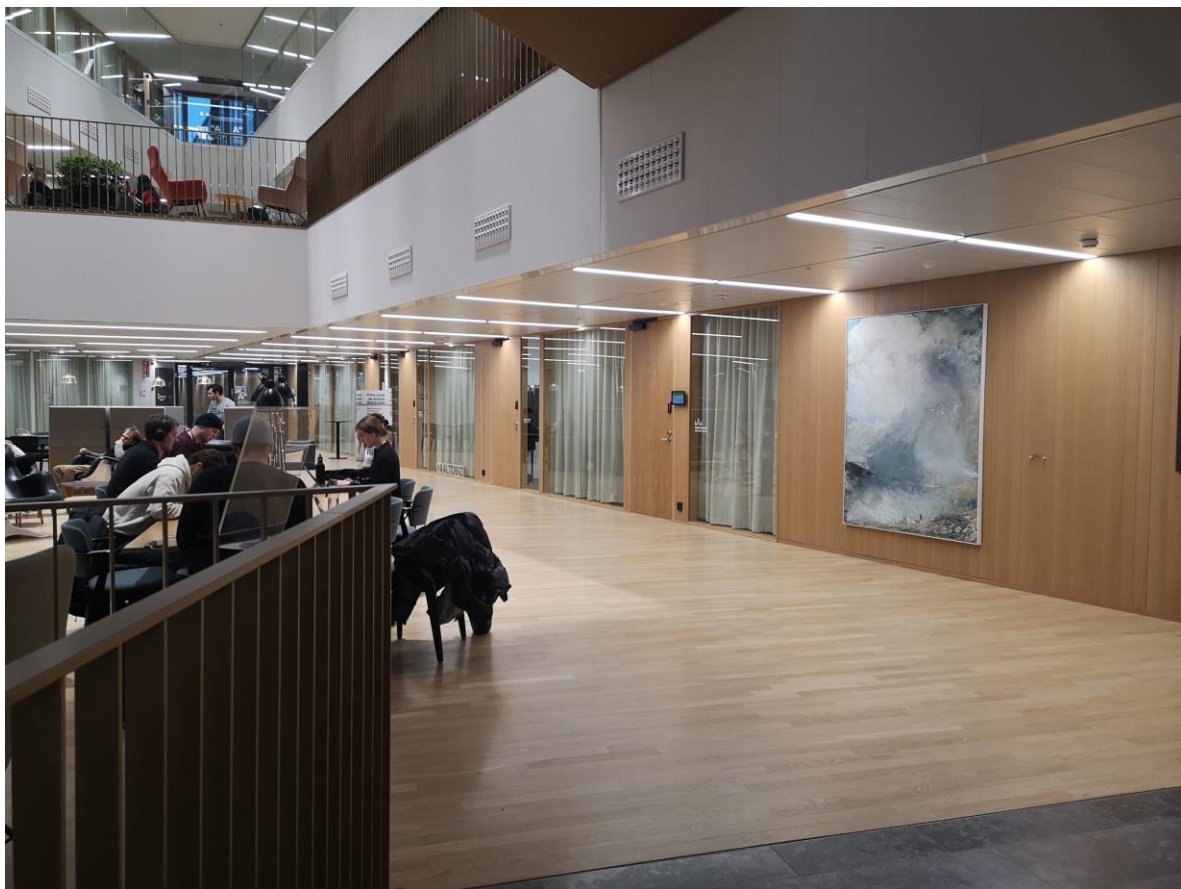
Harva kuitenkaan muisti tai tiesi yksittäisiä teoksia nimeltä ja niihin viitattiinkin usein niitä ympäröivän tilan kautta. Avointen kysymysten vastauksissa teosta ja sen ympäristöä kuvattiin tyypillisesti yhdessä. Teokset identifioitiin sijainnin ja merkittävimpien fyysisten ominaisuuksien kautta.

*Ulkona Väreän länsipuolella kaiteen päällä oleva metallinen ruttu. En tykkää siitä. Se näyttää valtavalta roskalta. ARTS opiskelija, teoksesta Lauterbach, *Kreutzstrasse**

Biz loungeissa oleva "pyykkikasa" teos on jäänyt mieleen yllättävänä.

BIZ muu henkilöstö, teoksesta Murtti, *Beyond Preconceptions*

Teoksen sijainnilla olikin suuri merkitys teoksen mieleenpainuvuudelle. Hyvä esimerkki tästä on Kauppakorkeakoulussa sijaitseva Tuomo Saalin teos *Sense of Smallness*, joka sai paljon mainintoja kyselyvastauksissa. Vaikka Kauppakorkeakoulussa on esillä useampi Saalin maalaus, vain *Sense of Smallness* tuli vastauksissa esiin toistuvasti. Teos sijaitsee ensimmäisen kerroksen lounge-tilassa, ja on siten vilkkaalla kulkureitillä (Kts. kuva 1). Tilassa sekä oleskellaan, että sen kautta kuljetaan paljon. Keskeinen sijainti tuottikin teokselle vahvoja merkityksiä osalle tilankäyttäjistä.

Kuva 1

Tuomo Saalin maalaus *Sense of Smallness* Kauppakorkeakoulun 1. kerroksessa oli jäänyt keskeisen sijaintinsa ansiosta monille mieleen. Kuva: Anni Avela

Mulle tää on tän rakennuksen pääteos, vaik mä tiedän, että Kivivirran Stage on ikään kuin se pääteos, mutta minulle se on kyllä tämä. Ja mä koen, että tää on ydinpiste muutenkin omalle liikkumiselle, ja henkilökunnankin liikkumiselle aika pitkälti, että tätä kautta kuljetaan paljon. BIZ muu henkilöstö

Toinen yleinen tapa lähestyä teoksia oli niihin liitetty toiminta. Teos saatettiin kohdata toistuvasti tietyn tapahtuman yhteydessä, esimerkiksi töihin tullessa tai kahvitauolla. Tällöin teoksen merkitys määrittyi siihen liitetyn hetken mukaan. Tauolla kohdattu teos saattoi toimia esimerkiksi ajatusten kokoajana tai virkistävänä irrottautumisena käsillä olevasta työstä. Töihin saapuva taas saattoi teoksia nähdessään muistaa arvoja, joita hän liittää työhönsä. Työskentelyn aikana kohdatessa teokset saattoivat aiheuttaa häiriötä ja epämieluisia tunteita. Yksittäiseen teokseen liitettiin erilaisia merkityksiä riippuen muun muassa siitä, minkälaisesta toiminnosta käsin tilan käyttäjä sitä lähestyi.

Innostun aina, kun kuljen ohi Väreän kolmannessa kerroksessa (olisikohan se R?) olevan valtavan leijonapatsaan ohi. Tottakai myös Lumen sekä se-toinen-suuri kerroksien läpi kulkeva teos jäävät mieleen, niitä on vaikea olla huomaamatta.

Muu henkilöstö

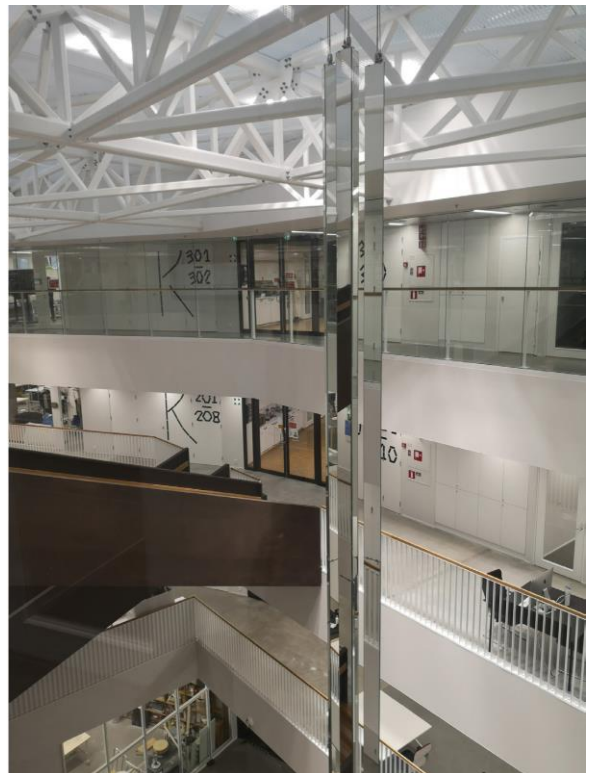
Taidetta on mukava ihmetellä opintojen tauoilla, vaikei siitä mitään ymmärräkään.

BIZ opiskelija

Tilan ja toiminnan kannalta erittäin monimerkityksisinä teoksina näyttäytyivät Väreän klustereissa sijaitsevat suuret taideteokset, *Insight* ja *Lumen*. Kyseiset teokset voivat olla samaan aikaan osa yhden työskentelykokemusta pajatilassa, toisen kahvitaukoa loungessa ja kolmannen pienryhmätapaamista neuvotteluhuoneessa. Eräs ääneenajattelija, joka tarkkaili *Insight*-teosta lähinnä kahvitauoilla tilassa olevan keittiön ääreltä, kuvasi teoksen hidasta liikettä rauhoittavana ja ajatuksia kokoavana. Toinen osallistuja koki saman liikkeen häiritseväneenä ja levottomana työskennellessään vain joidenkin metrien päässä keittiöstä sijaitsevalla tietokonepisteellä (Kts. kuva 3). Vastaajat tarkastelivat teosta hyvin lähekkäisiltä paikoilta, mutta kokemus teoksesta määrittyi paikan sijaan ensisijaisesti toiminnan kautta.

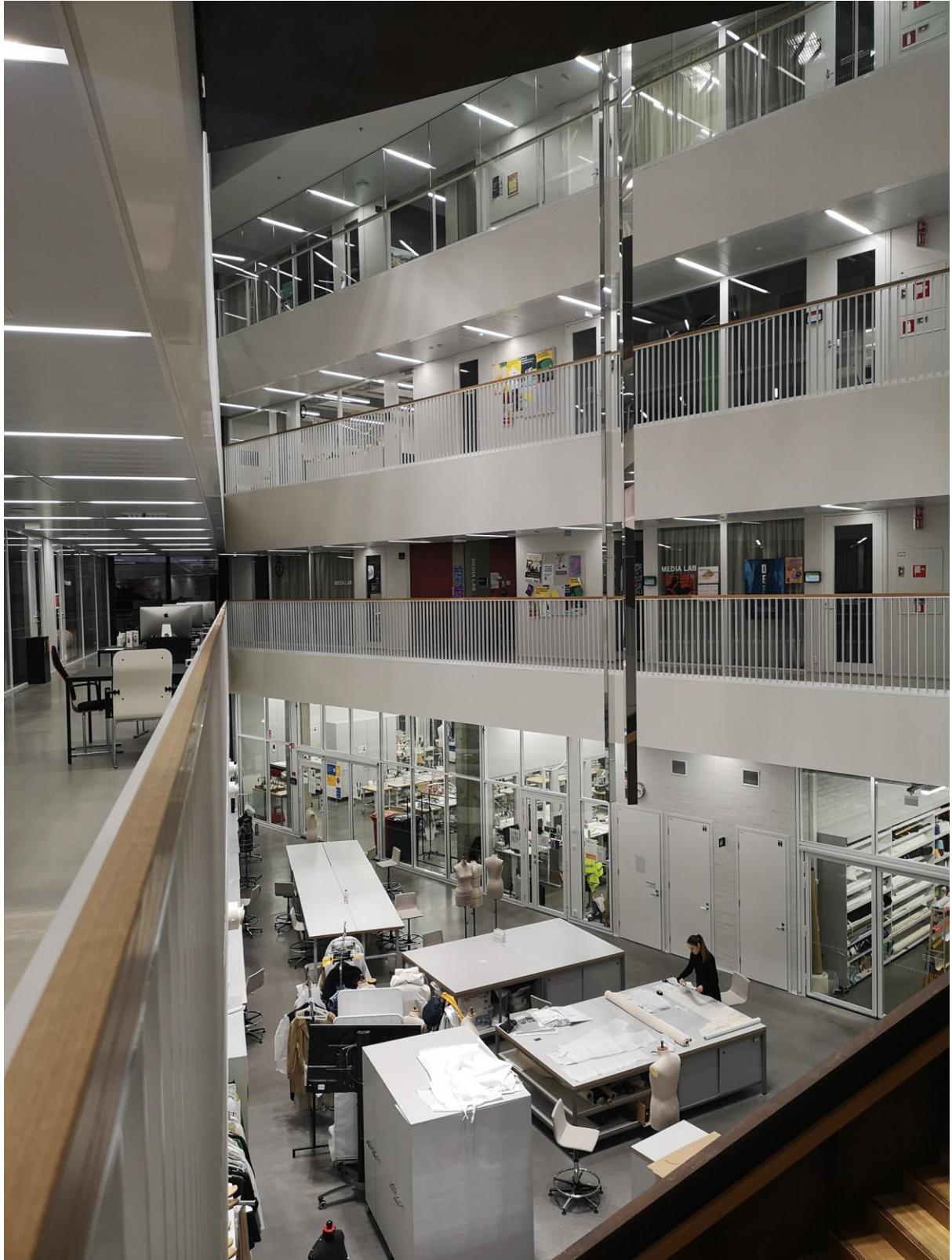
Toisaalta suuret teokset toivat esiin myös tarkastelupaikan fyysisen merkityksen. Tilankäyttäjistä riippuen kolme kerrosta läpäisevät teokset saattoivat tulla kohdatuiksi

lähes yksinomaan yhdestä suunnasta. Pääasiallisesti rakennuksen pohjakerrosta käyttävä näki teokset hyvin eri tavalla kuin kolmannessa kerroksessa liikkuva. Moni ääneenajatteli joista totesikin näkevänsä klusterien teokset ensimmäistä kertaa uudesta kulmasta kiertäessään teoksia eri kerroksista käsin (Kts. kuvat 2a ja 2b).

Kuvat 2a ja 2b

Teos saattoi näyttäytyä hyvin erilaisena riippuen siitä, mistä käsin rakennusta sitä tarkasteltiin. Teos saattoi tulla tarkastelluksi aina samasta suunnasta, jos tarkastelija liikkui arjessaan vain rajatussa osassa tiloja. Kuvissa Tommi Grönlundin ja Petteri Nisusen teos *Insight* tarkasteltuna sekä Värein pohjakerroksesta että kolmannesta kerroksesta. Kuvat: Anni Avela

Kuva 3

Avoimissa tiloissa teokset tulivat kohdatuiksi monesta eri toiminnasta käsin. Kuvassa Tommi Grönlundin ja Petteri Nisusen teos *Insight* Väreessä. Kyseinen teos tuli aineistossa tarkastelluksi niin pohjakerroksen kaavoitustilasta, käytävän tietokonepisteeltä kuin keittiö- ja oleskelualueelta, jonka suunnasta kuva on otettu. Käsillä ollut toiminta vaikutti teoksen kokemiseen. Kuva: Anni Avela

Taide on viesti instituution arvoista

Taide tuo lisäarvoa ihan kaikkiin mahdollisiin tiloihin ja antaa sivistyneen vaikutelman. Taide tekee tiloista paikkoja, paikoista koteja. Vierailija

Aineistossa eriteltiin, kuinka julkinen taide yliopiston tiloissa vaikuttaa tilan käyttäjiin ja mitä se merkitsee heille itselleen. Moni vastaaja toi kuitenkin esiin myös sen, kuinka yliopiston julkisella taiteella on vahva ideologinen merkitys, joka kantaa yliopiston ulkopuolelle. Moni vastaaja koki taiteen edustavan Aalto-yliopiston arvoja ja osoittavan yliopiston laatua ja tasokkuutta. Instituutio, joka panostaa taiteeseen nähtiin muun muassa sivistyneenä, uskottavana ja esimerkillisenä. Useissa vastauksissa kuvattiin taidetta viestinnällisenä tekona näiden arvojen puolesta. Viestinnän yleisöä ei vastauksissa kuitenkaan välttämättä eritelty. Ovatko viestinnälliset arvot suunnattu ensisijaisesti yliopiston ulkopuoliselle yleisölle vai sisäiselle väelle? Teosten instituution ulkopuolelle kantavat merkitykset tulivat esille erityisesti vierailijoiden vastauksissa. Ulkoiset puitteet ovat osa yliopiston käyntikorttia vierailijalle, ja Aalto-yliopiston tilaratkaisut olivat jääneet hyvin vierailijoiden mieleen. Julkisen taiteen koettiin muun muassa viimeistelevän rakennusten arkkitehtuurin, mikä oli vierailijan silmissä myönteinen ominaisuus.

Jos yliopistossa opetetaan taidetta, kuuluu sen myös näkyä. Se osoittaa, että koulu arvostaa niitä tekijöitä, joita se kouluttaa. Jos koulu ei ole valmis panostamaan taiteeseen, miksi se kouluttaisi taiteilijoita? Lisäksi taide tutkitusti lisää hyvinvointia ja ainakin itsellä kohottaa opiskelumotivaatiota ja halua viettää aikaa kampuksella.

ARTS opiskelija

Käytän Aallon kampuksen taidekokoelmaa esimerkkinä työssäni ja kerron siitä kansainvälisissä tapahtumissa. Taidekokoelma tuo mainetta koululle ja teokset kertovat koulun ja paikan kulttuuriarvoista. Ne myös haastavat ajattelua.

Ulkopuolisena vierailijana osaan suunnistaa rakennuksissa paremmin teosten avulla. Lisäksi voi sopia jonkin teoksen luo tapaamisen. Vierailija

Vastauksissa kuvattiin yliopiston kattoarvojen lisäksi sitä, kuinka yliopiston julkinen taide voi olla myös instituution sisäisten yhteisöjen heijastuma. Eräs vastaaja koki, että Aalto-yliopiston julkinen taide kuvasti yliopiston yleisten arvojen sijaan ensisijaisesti korkeakoulukohtaisia arvoja ja erityispiirteitä. Kyseinen ajatus on ollut

mukana myös kokoelmien suunnittelutyössä, jossa korkeakoulujen henkilöstön ja opiskelijoiden edustajia sisältäneet suunnitteluryhmät ovat määritelleet kokoelmille teemat ja tavoitteet, jotka kuvaisivat kutakin korkeakoulua.

In short, I think the artworks in different buildings here on the campus kind of reflect the culture at the different schools. -- I don't remember ever seeing a piece of art at the computer science building. -- And I think that it kinda reflects that... not to be stereotypical, but engineers are more like stern and not very artsy, while maybe the businesspeople and art people, you know, are more artsy. But I think, for businesspeople, it's not about maybe the actual art, it's about class. Like, bättre folk. -- Or I think it's not about actually owning and the investment,. -- What I thought about was that it adds to the "kauppi atmosphere". That has always been a part of the... how should I say, elegance. That we want to be elegant or something like that. Yeah, the art pieces here kinda reflect that, I think. BIZ opiskelija

Julkinen taide saattoi luoda mielikuvia tilasta ja instituutiosta myös tiloissa käymättömälle henkilölle. Eräs ulkomainen opiskelija kuvasi, kuinka oli huomionnut tiloissa olevan taiteen ensimmäistä kertaa Aalto-yliopiston nettisivuilla vieraillessaan. Opiskelija kertoi olleensa vaikuttunut siitä, kuinka vahvasti taide tuotiin esille verkkosisällöissä. Toisaalta opiskelija kuvasi, ettei hän enää opinnot aloitettuaan ollut kiinnittänyt teoksiin kovin paljon huomiota tiloissa liikkueensa. Tämä ilmiö toistui aineistossa useamminkin; vaikka taidetta omassa työ- ja opiskeluympäristössä arvostettiin, ei siihen välttämättä ehditty kiinnittää huomiota. Taiteen merkitys tuntuikin jäävän useammin lähinnä ideologiselle tasolle sen sijaan, että se olisi konkretisoitunut tilojen käyttäjien arjessa.

Ylipäätensä se, että täällä on taidetta, on musta hienoa ja ilahduttavaa ja jotenkin ylentävää ja saa tuntemaan ylpeyttä tästä rakennuksesta ja työpaikasta. Mikään niistä teoksista ei ehkä sinänsä oo herättänyt mitään hirveen vahvaa kokemusta tai tunnetta, -- se on aika hyvä kysymys, että miten niitä katsoo, kun niitten kanssa on työpäivän lomassa, et jos niitä menisi varta vasten katsomaan museoon, niin suhtautuisiko niihin sit eri tavalla? Moni näistä on tullut vastaan, kun täällä on vain liikkunut, mutta toistaiseksi en oo mitään teosta varta vasten käynyt jossain katsomassa. ARTS muu henkilöstö

3.2. Taidekokoelmat jääneet tilojen käyttäjille etäisiksi

Jossain voisi olla nähtävillä teoksen nimet ja tekijä. Tai jos on jo, niin näkyvämmiin.

En ole itse nähnyt itse tiloissa tällaisia tietoja. ARTS muu henkilöstö

Aineistosta kävi ilmi, että yliopiston taidekokoelmat ovat jääneet tilojen käyttäjille etäisiksi. Vaikka yhteisissä tiloissa olevaa taidetta arvostettiin ja siihen kiinnitettiin huomiota, oli siihen liittyvä tietous jäänyt heikoksi. Kysyttäessä kuinka tutuksi vastaaja koki korkeakoulun taidekokoelman, hieman reilut puolet vastaajista koki tuntevansa kokoelman heikosti ja neljännes ei lainkaan. Hyvin tutuksi kokoelman koki vain prosentti vastaajista. (Kts. diagrammi 6.) Vastausten jakautumista myötäili tarkentava kysymys, osaako vastaaja nimetä yksittäisiä teoksia tai niiden taiteilijoita. Vain 12 prosenttia vastaajista ilmoitti osaavansa nimetä kolmen tai useamman teoksen tai taiteilijan nimeltä. Suurin osa vastasi, ettei osaisi nimetä kokoelmien teoksia tai taiteilijoita yhtään. (Kts. diagrammi 7.)

Kokoelmien vieraus ilmeni jo tietojen perustasolla, monille kyselyvastaajista ei ollut täysin selvää, mitä yliopiston kokoelmateoksilla tarkoitetaan. Etenkin Väreän puolella opiskelijanäyttelyt muistettiin välillä paremmin kuin vakituisesti esillä olevat teokset. Moni vastaaja kommentoikin kokoelmateosten lisäksi opiskelijoiden töitä ja muita tiloissa nähtäviä väliaikaisia näyttelysisältöjä. Kyselyvastauksia kerätessä monesti kuultu kysymys olikin ”ai mikä taidekokoelma?”

Avointen kysymysten vastauksista kävi ilmi, että vieraus johtui siitä, ettei tietoa ollut löydetty. Esimerkiksi teoskyltit koettiin usein puutteellisiksi tai vaikeasti löydettäviksi, ja myös osa teoksista koettiin tilallisesti vaikeasti saavutettaviksi (Kts. kuva 4). Kokoelmista tuotetut katalogit olivat jääneet yleisön saavuttamattomiin, eikä suurin osa vastaajista ollut sellaista nähnyt taikka edes kuullut niistä. Tiedonhalua taidekokoelmia kohtaan kyllä olisi. Jopa 83 prosenttia vastaajista kertoi haluavansa tietää enemmän teoksista sekä kokoelmista (kts. diagrammi 14.).

Myös taideteosten hankintaan liittyvät prosessit, olivat jääneet vastaajille vieraiksi, eikä kokoelmatyöhön sisältyviä toimintaperiaatteita tunnettu. Tietämättömyys heijastui aineistoon siten, että monet vastaajien toiveista koskien kokoelmatyötä, piti sisällään oimintoja, jotka jo ainakin osin on sisällytetty yliopiston taidekokoelmatyöhön.

Esimerkiksi useamman taiteilijan kytkös yliopistoon ei ollut vastaajien tiedossa, vaan moni nimenomaan toivoi taiteilijoiden yhteyttä Aaltoon. Kyseinen arvo on kuitenkin ollut keskeinen kokoelmien suunnittelussa ja esimerkiksi Väreän teosten taiteilijoilla on jokaisella kytkös Aaltoon.

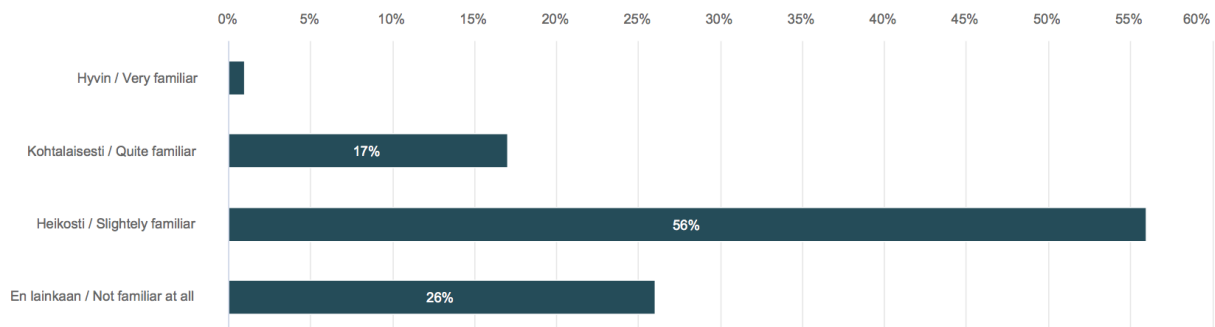

Kuva 4

Teoksen sijoittelu saattoi vaikuttaa sen saavutettavuuteen. Moni osallistuja kuvasi, ettei ollut huomannut Otto Karvosen teosryhmää *Alien Palace Birdhouses Collection* Väreessä, käyttäessään tilan pohjakerroksen ruokalaa. Eräs osallistuja näki tilanteessa kaksi ongelmaa: ensinnäkin teos jäi ylemmän kerroksen taakse piiloon, kun tilassa ruokailevat jonottavat linjastolle (vasemmalle sijoittuva linjasto rajautuu kuvasta pois, mutta näköyhteyden peittävä ylempi kerros näkyy kuvassa). Toiseksi, kun ruokailijat sitten siirtyvät pois lipan alta pöytiin, he keskittyvät syömiseen, jolloin harvemmin katsotaan ylöspäin. Kuva: Anni Avela

6. Kuinka hyvin koet tuntevasi Aalto-yliopiston taidekokoelman? How familiar are you with the art collection of Aalto University?

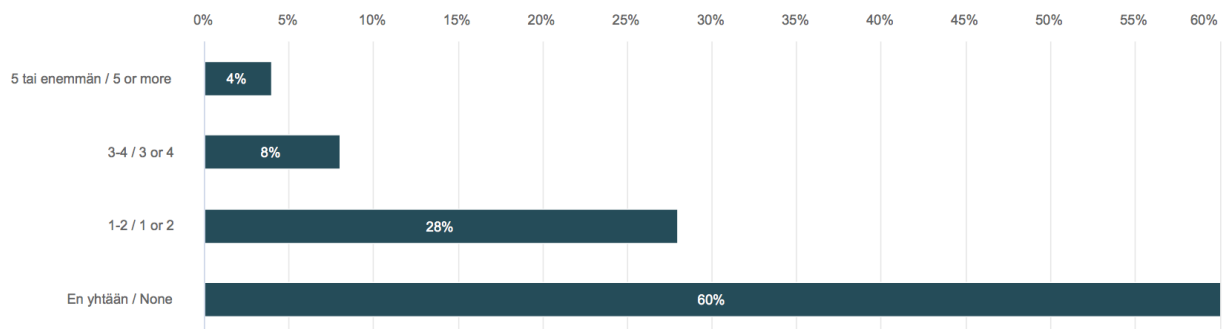
Vastaajien määrä: 307

Diagrammi 6. Kuinka hyvin koet tuntevasi Aalto-yliopiston taidekokoelman?

7. Osaatko nimetä jonkin koulun teoksista? (Teoksen tai tekijän nimen.) Can you name some artwork in the school premises? (Name of the artist or artwork.)

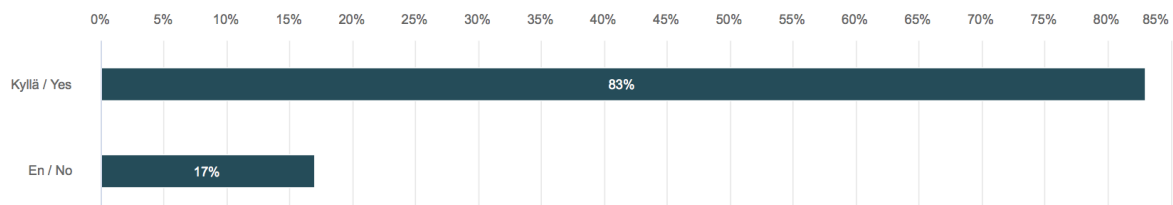
Vastaajien määrä: 307

Diagrammi 7. Osaatko nimetä jonkin koulun teoksista?

14. Olisitko kiinnostunut tietämään enemmän Aalto-yliopiston taidekokoelmasta ja esillä olevista teoksista? Would you be interested to know more about Aalto University's art collection and artworks in the school premises?

Vastaajien määrä: 303

Diagrammi 14. Olisitko kiinnostunut tietämään enemmän Aalto-yliopiston taidekokoelmasta ja esillä olevista teoksista?

Kokoelmatyö herätti kuitenkin tilojen käyttäjissä kiinnostusta. Vastaajia mietityttivät erityisesti seuraavat kysymykset: ketkä teosvalintoja tekevät, millä perusteella ne sijoitellaan, miten rahoituksesta päätetään ja miten prosessiin voisi itse vaikuttaa. Osallistujien toiveita ja ehdotuksia kokoelmatyölle esitellään tarkemmin osassa 3.5.

How are the artworks acquired and who decides on which pieces will be added to the collection? Can students work be bought? I think the art collection should be a reflection of the community as well. ARTS opiskelija

Millaisia tulkintoja kokoelmiin ja teoksiin liitettiin?

We can look it from different directions, we can see it like diminishing from big to small -- or the other way around, like suggests our development from little to grown. -- For me it's evolving. BIZ opiskelija teoksesta Murtti, *Disappearance 2*

Vaikka kokoelmatyön prosessit olivat vastaajille epäselviä, olivat kokoelmatyön temaattiset sisällöt välittyneet monille vastaajille. Aineistosta oli huomattavissa, että taideteoksiin liitettiin tulkintoja ja teemoja, jotka olivat olleet myös kokoelmien suunnittelutyön takana. Teemat nousivat esiin erityisesti ääneenajattelujen teoskohtaisissa tulkinnoissa. Kauppakorkeakoulun puolella teoksiin liitettiin usein inhimillisyys ja yhteyden kokemus. Moni koki yksittäisten teosten muistuttavan ihmisyyteen liittyvistä kokemuksista. Teoksissa nähtiin muun muassa yksilön kehitystä, etsimistä ja yhteyttä toisiin. Väreiden puolella etenkin peilipintaisista suurista teoksista tulkittiin reflektoinnin ja vuorovaikutuksen teemoja. Samoin sosiaaliset teemat, kuten eriarvoisuus ja kansainvälisyys nousivat esiin teoskohtaisissa tulkinnoissa. *Lumenin* kautta moni tunnisti myös ympäristöön ja ekologisuuteen liittyvät arvot.

Sellanen ihmiskeskeinen suunnittelu, mikä on kuitenkin ollu valtavirtaa, ja nytte ku yritetään tulla enemmän tämmöseen "planet centric" -ajatteluun, niin se ottaa siihen joillain tavalla kantaa. Vaikkei se ihan suoraan alleviivaa mitään, että ihmiset tuhoaa kaiken. Mutta jotenki sitä vuoropuhelua, koska se on tosi epäorgaaninen, ja sit se on kuitenkin silleen alleviivatun orgaaninen noilla pikkukukkasillaan mitkä siitä tulee ulos. ARTS opiskelija teoksesta Kaulanen, *Lumen*

Muotoilijoille on tärkeä koko ajan reflektoida menemään, ja miettii välillä vähän metatasolla, et mitä tässä nyt oikeen [on], miks mä ajattelen näin ja miks mä teen näin. Niin ehkä tää vois vähän jotenki siihen.. Se ehkä täst tulee itelle mieleen, se reflektoinnin tärkeys. ARTS opiskelija teoksesta Grönlund & Nisunen, *Insight*

Sisällöllisten teemojen lisäksi kokoelmiin liitettiin paljon tunteita ja mielialaan vaikuttavia tekijöitä. Mainituissa tunteissa oli havaittavissa korkeakoulukohtaisia eroja. Kauppakorkeakoulun puolella teosten mielialaan vaikuttavia ominaisuuksia ja heränneitä tunteita olivat muun muassa: rauhoittavuus, esteettinen nautinto, piristys, uskon valaminen, rohkaisu, tunne ettei ole yksin, kokemus palautumisesta, yhteys toisiin ihmisiin, ilahtuminen, mielialan kohottaminen ja ihailu. Kokoelmaan liitettiin myös muutamia kokemuksia ärsytyksestä ja levottomuudesta.

Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun puolella heränneet tunteet olivat osin samoja kuin Kauppakorkeakoulussa, kuten ilahtuminen, piristymisen, rauhoittavuus sekä tunne siitä ettei ole yksin. Näiden lisäksi mainittiin usein myös innostuminen sekä inspiroituminen. Toisin kuin Kauppakorkeakoulussa, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun puolella teoksiin liitettiin paljon myös epämieluisia tunteita, ne muun muassa ärsyttivät, ahdistivat, tuntuivat uhkaavilta ja loivat levottomuutta. Tosin osa vastaajista mainitsi myös negatiivisten tunteiden heräämisen tervetulleeksi.

Taiteen herättämät tuntemukset vaikuttivat taiteen merkitykseen ja tilalliseen arvoon. Osa vastaajista koki, ettei taide juurikaan herätä tunteita, ainakaan tiedostettavia. Eräs vastaaja pohti, että huomioisi julkisen taiteen luultavasti vasta sitten, jos se puuttuisi. Heille taide näyttäytyi tiloissa hyvin toissijaisena. Ne osallistujat taas, jotka liittivät teoksiin voimakkaita tunnekokemuksia, liittivät teoksiin myös voimakkaampia merkityksiä. Heillä oli myös vahvoja näkemyksiä siitä, miten ja millaisissa tiloissa taidetta tulisi esittää.

Osa heränneistä tunteista koettiin myönteisempinä ja toivottavampina kuin toiset. Taiteeseen liitettyjä myönteisiä tuntemuksia tuottavia ominaisuuksia olivat muun muassa teoksen koettu lämpö, väri, seesteisyys, persoonallisuus ja vaihtelu. Myönteisesti koetun taiteen kuvattiin tuottavan inspiraatiota, viihtyisyyttä, piristystä, uteliaisuutta, palautumista, rauhoittumista, kohottavuutta, herkistymistä, toivoa, luottamusta ja yhteisöllisyyttä.

Valtavasti. Esimerkiksi Lumen saa minut lähestulkoon aina herkistymään ja rauhoittumaan kun taas Stage antaa minulle voimaa, tilaa ja luottamusta taas kohdata päivä yliopistolla. Taide luo minulle uskoa, että jaksan. BIZ opiskelija

Kielteisenä koettiin ominaisuudet, jotka vaikuttavat mielialaan alentavasti. Tällaisiksi ominaisuuksia kuvattiin esimerkiksi termeillä: kylmyys, kliinisyys, ja uhkaavuus (uhkaavuus saattoi liittyä niin teoksen fyysisiin kuin sisällöllisiin ominaisuuksiin). Edellä mainitut ominaisuudet aiheuttivat vastaajissa muun muassa ahdistusta, levottomuutta ja paikattomuuden tunnetta³⁸. Sama teos saattoi herättää eri vastaajissa täysin vastakkaisia tuntemuksia.

Koen esim. teokset Lumen ja Insight kylminä, massiivisina, jopa uhkaavina. Eivät herätä ainakaan positiivisia tunteita. Toivoisin näiden vastapainoksi lämpöä, iloa, väriä ja empatiaa välittäviä teoksia. ARTS muu henkilöstö

Ääneenajattelu toi hyvin esiin sen, kuinka pelkkä taiteeseen keskittyminen ja sen tarkempi tulkinta on usein intensiivistä ja kuluttavaa. Tämän vuoksi menetelmän yhteydessä tarkasteltiin useimmiten vain kahta teosta. Jos teosten aiheet koettiin lisäksi raskaina, tulkinta saattoi olla hyvin uuvuttavaa ja aiheuttaa osallistujassa epämiellyttäviä tuntemuksia. Tämän valossa on myös ymmärrettävää, ettei usein kuormittavan työ- ja opiskeluarjen ohessa teoksiin jakseta juuri perehtyä.

You know, this like having attention to this couple of art pieces, it's like engrossed all my energy, and pulled all my energy into it and now I'm feeling slightly uncomfortable with whole thing. It's quite provoking. ARTS akateeminen henkilöstö
teoksista Saksa *A Kind Of You* sekä Saumya, *Purdah*

Henkilökohtainen, vastaajan aiempiin kokemuksiin ja käsitykseen omasta itsestä perustuva reflektointi, tuli myös esiin ääneenajattelussa. Tulkinnoissa pohdittiin esimerkiksi oman ammatillisen osaamisen, arvojen sekä käyttäytymistapojen vaikutusta teoksen lähestymiseen. Teos saattoi muistuttaa itselle tärkeistä yhteiskunnallisista arvoista, herättää pohtimaan, millaisia työskentelytiloja suosii tai millaisesta estetiikasta yleensä viehättyy ja miksi. Ulkomaisten osallistujien tulkinnoissa nousi esiin myös kulttuuriset miellejohdot ja eri kulttuurien erojen

³⁸ Paikattomuudella tarkoitan tilaan liitettyä kuulumattomuuden tunnetta, jolloin tilaa ei koeta omaksi.

tarkastelu, teoksiin saatettiin liittää tulkintoja erilaisista kulttuureista ja yhteiskunnista ja pohtia niiden merkityskoodistosta. Tulkinnot peilasivat monesti henkilöiden omia kokemuksia tapojen ja näkemysten yhteensovittamisesta yliopistossa ja arjessa suomalaisessa yhteiskunnassa. Näissä tulkinnoissa Aalto-yliopisto nähtiinkin instituutiona hyvin suomalaisena, vaikka sen yhteisö on kansainvälinen.

Henkilökohtaisuus tulkinnessa oli merkittävää, sillä se liitti teoksen vahvasti henkilön omaan kokemuspäiriin. Jos teoksen tulkinta ei herättänyt henkilökohtaista merkityksellisuutta tai mahdollisuutta samaistumiseen, se jäi kokijalle vieraaksi. Väreessä teoksiin (etenkin paljon mainintoja keränneisiin *Insightiin* ja *Lumeniin*) liitettiin usein pettymyksiä, sillä ne olivat monen mielestä liian hajuttomia ja mauttomia, jopa mitäänsanomattomia. Tähän saattaakin olla syynä se, ettei niiden koettu kuvastavan tilojen käyttäjiä itseään. Kun luovan alan ammattilaisen on oltava tyypillisesti rohkea ja erottuva, ennakkoluuloton ja ehkä provosoivakin, kokivatko kriittiset vastaajat, ettei vähäeleinen taide tue kyseistä identiteettikokemusta? Tällöin teoksia ei hyväksytty, koska niiden ei koettu kuvastavan yhteisön henkeä, eli tilojen käyttäjiä itseään. Onko ajatus vähäeleisestä ja luovuudelle tilaa jättävästä julkisesta taiteesta siis todellisuudessa karhunpalvelus luovuudelle?

Mutta tää ei kyllä silleen herätä hirveen mitään vahvoja tunteita tai muita. Et hyvin omalla osaltaan huomaamaton ja mitäänsanomaton, mutta sitte kuitenkin ihan hieno. Mä luulen, et tääki teos on varmaan semmonen, mitä monet opiskelijat ei oo ees huomanneet. ARTS opiskelija teoksesta Grönlund & Nisunen, *Insight*

Kuten luvussa 1. nostettiin esiin, yliopistotilojen tulisi niin fyysisesti kuin symbolisesti tukea yhteenkuuluvuutta ja yhteisön identiteettiä.³⁹ Jos sekä rakennus, että siellä esittävä taide tuntuvat kuvastavan jotain muuta kuin omaa yhteisöä, jää tila kokonaisuutena irralliseksi. Väreeseen liitettiinkin kokemuksia vierauden tunteesta ja neutraaliudesta, ja osa teoksista miellettiin sopivan paremmin lentokentälle tai sairaalaan, paikkoihin, joissa tyypillisesti nimenomaan vain vierailaan.

Hmm.. miten tämän sanoisi kauniisti? Väreessä taide sopii rakennuksen tyyliin. Kumpikaan ei herätä vahvoja tunteita, ainakaan erityisen myönteisiä, valitettavasti.

³⁹ Grenier 2009: 3.

Kauppiksen puolella taide herättää minussa myönteisempiä tunteita, mutta on ehkä rakennuksesta irrallisempaa - koska se on osittain tuotu Töölöstä? ARTS muu henkilöstö

3.3. Lähestymistapa ja sen vaikutus taiteen arviointiin

Osallistujien näkemyksistä ja niiden perusteluista oli tunnistettavissa erilaisia lähtökohtia, joista käsin taidetta yleisesti arvioitiin. Se miten vastaaja lähestyi taiteen merkitystä yleensä, vaikutti julkisten tilojen taiteesta muodostettuun mielipiteeseen. Tarkastelen seuraavaksi aineistosta erittelemiäni merkittävimpiä lähestymistapoja.

Kolme tapaa määritellä taiteen merkitys

Aineistosta oli eroteltavissa kolme tyypillisintä taiteen lähestymisen tapaa, jotka vaikuttivat siihen, millaista julkista taidetta vastaajat ympärilleen toivoivat ja mitä lisäarvoa he kokivat taiteen tuovan tiloihin. Lähestymistavasta riippuen toiveet taiteen laadusta erosivat vastaajien keskuudessa voimakkaasti. Lähestymistavat eivät olleet ehdottomia, ja osassa vastauksista yhdistyi useampi tapa. Silti tietyt tyypilliset teemat toistuivat aineistossa hyvin johdonmukaisesti, jolloin niiden kategorisointi oli mielekäästä. Seuraavaksi avaan lyhyesti kunkin nimeämäni lähestymistavan taiteelle antamia merkityksiä ja niiden vaikutusta tulkintaan.

Lähestymistapa 1. Taiteella on itseisarvo

Ensimmäisessä lähestymistavassa vastaaja ymmärsi taiteen itseisarvon taiteen ensisijaisena merkityksenä. Tällöin jo taiteen pelkkä olemassaolo on merkityksellistä, olivat teokset minkälaisia tahansa. Tämän lähestymistavan vastaajat saattoivat olla niin perehtyneempiä taiteen tuntijoita, jotka arvioivat teoksia myös kriittisesti, kuin myös noviiseja, jotka eivät olleet perehtyneet teoksiin juurikaan, mutta kannattivat arvoja, joita he yliopiston taidekokoelman ylläpitämiseen liittivät. Tällaisina arvoina mainittiin muun muassa jo aiemmin esiintuodut sivistys, kulttuurin tukeminen ja uskottavuus.

[Taide] hienontaa rakennuksia, ja saa aikaan tunteen, että olemme eteenpäin katsova Kauppakorkeakoulu. Ja että arvostamme oikeasti taidetta ja kulttuuria yhteiskunnassa, että se on tärkeää ja sillä on sekä itseisarvo että kulttuurinen, henkinen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus. -- Taide rakennuksissa myös sopivalla tavalla "arkipäiväistää" taidetta, eli että se ja siitä nauttiminen kuuluu kaikille, eikä tarvitse mennä näyttelyyn tai museoon kokeakseen taidetta. Se on tosi tärkeää. BIZ
muu henkilöstö

Kyseisen lähestymistavan omanneet osallistujat eivät nähneet sisällöllisesti minkäänlaista taidetta epäsovivana korkeakoulun tiloihin. Taiteen ilmaisunvapaus miellettiin tärkeämmäksi kuin katsojassa mahdollisesti heräävät epämieluisat tuntemukset. Näkemykset lähestyivätkin julkisen tilan taidetta hyvin samanlaisin kriteerein kuin perinteisessä "taidetiloissa" esitettävää taidetta. Lähestymistavassa taiteen herättämät reaktiot ymmärrettiin kokijan vastuulle, minkä vuoksi taidetta ei tulisi rajoittaa missään esitystilassa. Lähestymistapaa edustaneet vastaajat korostivat sekä taiteen laatua että määrää, heidän mielestään julkisiin tiloihin tulisi tuoda ennen kaikkea korkeatasoista taidetta ja mielellään runsaasti.

Nää valokuvat on aikasemmin ollu sellases pienessä huoneessa, missä on pidetty neuvotteluj, a ja mun kollegat usein sano, että ne ei haluu tehä niissä huoneissa töitä, et se on jotenkin tosi ahdistavaa ja painajaismaista. Mä ite koen, et taiteen tehtävä ei oo lohduttavaa, vaan enemmänkin laajentaa keskustelua sovittujen rajojen ympärille ja myös materialisoida sellasia surullisia tai jotenkin negatiivisia, ikäviä tunteita, kuolemaa, menetystä, ja auttaa ihmisiä sellasissa kokemuksissa. Jotka tavallaan voi jäädä täysin sen jonkun trauman valtaan. Ni sit ehkä taiteen kautta ne voi heijastaa itsensä siihen. Se saa jonkunlaisen muodon niitten oman kehon ulkopuolella ja se voi olla helpottavaa. Mut tosiaan se on myös ahdistavaa. -- Ei taiteella oo ehkä mitään muuta merkitystä, ku olla itsessään. ARTS akateeminen henkilöstö

Lähestymistapa 2. Taiteella on tilallinen arvo

Toisessa lähestymistavassa vastaaja tarkasteli taidetta sisutuksen ja ympäröivän tilan kannalta. Sisustuksellisen näkökannan vastauksissa nousi esiin, mitä lisäarvoa taide tuo ympäröiviin tiloihin. Lähestymistavan vastauksissa taiteen mainittiin lisäävän tiloihin

esimerkiksi persoonallisuutta, väriä sekä inhimillisyyttä. Värettä koskevissa vastauksissa mainittiin usein, kuinka taiteella on mahdollista pehmentää kovana ja kliinisenä koettua arkkitehtuuria. Lähestymistapa ei ottanut juurikaan kantaa taiteen sisältöihin vaan ennemmin tekniikoihin ja materiaaleihin, joiden vaihtelevuus ja runsaus mainittiin toivottavana ominaisuutena. Teosten toivottiin esimerkiksi erottuvan riittävästi ympäristöstään ja tuovan siihen siten vaihtelua. Tästä syystä Värein klustereiden heijastavapintaisia teoksia kritisoitiin, sillä niiden koettiin sulautuvan liian vahvasti tilan arkkitehtuuriin sen sijaan, että ne toisivat sinne jotain uutta. Kauppakorkeakoulussa kiitosta sai teosten sijoittelu puupaneeliseinille, jolloin materiaalit ja värit loivat miellyttäväksi koetun kontrastin.

Taide tekee tiloista kiinnostavampia, kauniimpia ja inspiroivia sekä lisää tilojen arvokkuutta. Yleisesti taiteella on suuri merkitys tilojen viihtyisyyteen. BIZ opiskelija

Mä ymmärrän, että tää minimalismi sopii tänne, mut miten ois vaik, et katos roikkuis... Se on aina pakko olla tota peilii, tollasta yksväristä pintaa. Jos tos roikkuis vaik joku puupölkky, niin se ois heti paljon parempi. Vaik se ois yhä minimalistinen.

ARTS opiskelija, teoksesta Nisunen & Grönlund, *Insight*

Sisustuksellisen lähestymistavan ryhmään lukeutuivat myös vastaukset, joissa nostettiin esiin teosten paikkasidonnainen arvo. Teosten koettiin luovan tiloista tunnistettavampia ja auttavan rakennuksessa liikkumista. Lähestymistapa mukaili julkiselle taiteelle usein annettua merkitystä elementtinä, jonka on nähty inhimillistävän esim. urbaania tilaa ja tekevän tiloista helpommin lähestyttäviä ja haltuunotettavia⁴⁰.

Itse käytän suuria tilojen teoksia lähinnä navigointiin. Kahden timantinmallisen tilan välillä joskus ei oikein muista, kummassa timanteista on ja silloin auttaa, kun näkee valtavan metallihärvelin. Mielestäni härvelit (molemmat) ovat muuten todella häiritseviä. Liian kliinisiä ja tylsiä. ARTS akateeminen henkilöstö, teoksista Grönlund & Nisunen, *Insight* ja Kaulanen, *Lumen*

⁴⁰ Kts. esim. Lacy 1995, Miles 2000, Kemppinen 2020

Lähestymistapa 3. Taiteella on henkinen arvo

Kolmas lähestymistapa keskittyi taiteen sisällölliseen viestiin ja siihen, millaisia sisäisiä tuntemuksia ja ajatuksia teokset herättivät tilojen käyttäjissä. Tässä taiteen henkisiä arvoja korostavassa lähestymistavassa korostui se, miten julkinen taide vaikuttaa kokijan mielialaan ja kuinka teosvalinnoilla voi siten joko parantaa tai heikentää työskentelyvirettä. Kyseinen näkemys korosti sitä, kuinka erilaisia teemoja käsitteleville teoksille tulisi olla omat paikkansa. Esimerkiksi ahdistavaksi koetun taideteoksen ahdistavuus itsessään ei ollut ongelma, tällaista teosta oltaisiin valmiita lähestymään esimerkiksi taidegalleriassa, mutta sitä ei haluttu omaan työskentelytilaan. Toisin kuin taidenäyttelyssä, työskentelytilassa teoksen äärellä vietettyä aikaa ei voi itse säädellä, mikä koettiin ongelmalliseksi. Eräs osallistuja myös kuvasi, kuinka haastavampia aiheita käsitteleviä teoksia tarkasteltaessa olisi tärkeää, että niiden tarkasteluun on mahdollisuus valmistautua ja asennoitua. Työskennellessään ihminen kohtaa kuitenkin erilaisia mielentiloja ja työvaiheita, jolloin teosten vastaanottaminen tapahtuu näistä tilanteista käsin. Moni vastaaja toivoikin työskentelytiloihin teoksia, jotka tarjoaisivat mielialaa tukevia ja kohottavia elementtejä, eivätkä veisi liikaa huomiota työskentelyltä.

Ei ahdistavaa taidetta yleisiin tiloihin. Vaikka taiteen tehtävä on ehdottomasti myös herättää, kyseessä on opiskelu- ja työpaikka, jossa pitää saada olla rauhassa myös tunnekuormalta. ARTS muu henkilöstö

I would have preferred to go to art gallery and spend my time and immerse into the topic but I would not prefer to have it in my meeting room because it kind of sucks you in emotionally very strongly and then you kind of can't focus back onto your work. ARTS akateeminen henkilöstö, teoksista Saksa, A Kind of You ⁴¹

Määritteleekö tila taidetta vai taide tilaa?

Lähestymistapojen eroihin liittyi vahvasti myös se, tulkittiinko taideteosta sen ympäröivän tilan perusteella, vai lähtikö tulkinta teoksesta itsestään, jolloin teos loi

⁴¹ Kyseinen kommentti otti kantaa teosten aiempaan sijaintiin neuvotteluhuoneessa. Tilojen päivityksen yhteydessä teoksia on siirretty ja ne sijaitsevat nykyään käytävällä.

merkityksiä ympäröivään tilaan. Molempia tulkintatapoja esiintyi kaikissa kolmessa edellä mainitussa päälähestymistavassa.

Esimerkiksi Otto Karvosen *Alien Palace Birdhouse* -sarjan teokset tulivat tarkastelluksi aineistossa molemmilla tavoilla. Ääneenajattelijä, joka liitti teoksen ympäröivään tilaan vahvoja symbolisia merkityksiä, näki teokset jatkona näille sisällöille. Oheisessa sitaatissa teoksen nähdään heijastelevan henkisiä vaikutuksia, joita osallistuja tulkitsee tilasta.

Tää tila luo niin paljon sellasia assosiaatioita heti, et onks tää [teos] niinku joku vitsi. Laitettu tohon seinälle, ku tää tila itsessään on vähän tämmönen vankila. Jotenki, et noita pääsee kattomaan vaan tosta yhestä kulmasta läheltä, on must jotenkin ironinen jutska. ARTS opiskelija

Toinen ääneenajattelijä arvioi tilaa teoksen taustatarinan kautta ja koki teoksen teeman tuovan lisäarvoa tilaan ja siellä tapahtuvaan toimintaan. Osallistuja koki, että teosta ympäröivä ruokailutila kokoa yhteen erilaisia ihmisiä eri taustoista, jolloin sosiaalisia teemoja käsittelevä teos asettuu luontevaksi osaksi kanssakäymistä. Myös tämä osallistuja lähestyi teosta sen henkisten arvojen kautta ja mietti, kuinka teoksen maailma voi siirtyä tilassa olijoiden jaetuksi kokemukseksi.

I think this would feel so relevant for many students. This is quite international department anyways. I do actually feel this problem quite close. Like Italy has a lot of this discussion going on immigration and what happens in these refugee camps. I think this is actually quite cool and I like them. ARTS opiskelija

Erityisesti rajatummissa tiloissa teokset saattoivat yhdistyä hyvin vahvasti osaksi tilakokemusta ja tilassa tapahtuvia toimintoja. Neuvotteluhuoneisiin sijoitetut teokset olivat tästä hyvä esimerkki.

Viimeksi tiimipalaverissa neukkarissa oleva mustanpuhuva työ toi mieleen marraskuun synkkyuden, kollegani oli kovin pessimistinen, niin ajattelin että hän on kuin se teos. Keksin ko. teokselle aina välillä vaihtoehtoisia nimiä, jos ajatus palaverissa harhailee. BIZ muu henkilöstö

Musta on riemastuttavaa, ehkä ilkikurista ja siinä mielessä quueria, että ne on tuotu neukkaritilaan, kohtuullisen vielä pieneen tilaan, jossa niitä on pakko katsoa. Et jos

kuvittelisi, että tässä on joku palaveri, niin taulut ikään kuin osallistuvat siihen, että niitä ei pääse mitenkään karkuun tässä. ARTS muu henkilöstö Teoksista Teemu Mäki, *A Trans Man's Portrait: Maru Hietala (1. version)* (Kts. kuva 5)

Tutkimuksen osallistujat nostivat esiin tilan vaikutuksen taiteen kokemisen myös siten, että he pohtivat, miten ympäröivän tilan muutos vaikuttaisi teoksesta tehtävään arvioon. Moni ääneenajattelijoista uskoi, että kokisi osan teoksista myönteisemmin galleriaympäristössä. Näyttelytilassa teoksen tulkintaan ei sekoittuisi ristiriitaisia kokemuksia tilasta, jotka nyt saattoivat luoda sinänsä myönteisesti koetusta teoksesta kriittisemmän arvion.

Mä luulen, et jos tää teos ois jossain muualla kuin mun opiskeluympäristössä, niin mä saattaisin pitää tästä huomattavasti enemmän. ARTS opiskelija Teoksesta Grönlund & Nisunen, *Insight*

Kuva 5

Rajattu tila saattoi vaikuttaa teosten tarkasteluun monin tavoin. Pienessä tilassa teos saattoi tulla esimerkiksi liikuteltavan kalusteen tai laitteen peittämäksi. (Kuvassa oikealla liikuteltavan näytön

reuna.) Toisaalta intiimi tila saattoi tuoda taiteen hyvin kiinteästi osaksi tilakokemusta. Eräs ääneenajattelijakuvasi, kuinka Teemu Mäen valokuvien *A Trans Man's Portrait: Maru Hietala (1. version)* hahmot nousivat pienessä neuvotteluhuoneessa tapaamisten lisäjäseniksi. Kuva: Outi Turpeinen

Monilla osallistujilla tilalähtöinen taiteen arviointi näkyi kuitenkin lähinnä käytännönläheisinä huomioina. Teoksien tarkastelumahdollisuuksia arvioitiin muun muassa sen mukaan, onko niiden ympärillä riittävästi tilaa tai tulevatko ne toistuvasti peitetyiksi esimerkiksi liikuteltavilla kalusteilla ja laitteistolla. Myös teoksien fyysisten ominaisuuksien sopivuutta arvioitiin suhteutettuna ympäröivään tilaan ja sen toimintoihin. Vaikka teokseen olisi suhtauduttu myönteisesti, esimerkiksi sen sijoittelu saatettiin nähdä epäonnistuneena.

Yksi farssi oli Väreän ulkopuolella sijaitsevan pitkän betonimuurin taideteoksen valinta. Siihen valittiin Gloria Lauterbachin teos Kreutzstrasse, joka itsessään on oikein upea teos. Mutta jos tarkoitus on taiteistaa 70 metriä pitkä ankea muuri ja paikalle valitaan teos joka peittää seinästä noin 10 prosenttia, ei mielestäni teos ollut oikea valinta tähän paikkaan. -- Tuntui, että tämän valinnan taustalla olivat elitistiset näkemykset siitä, mitä julkisen taiteen pitäisi olla ja keiden sitä pitäisi tehdä, eikä se, mikä teos sopisi parhaiten juuri siihen paikkaan. Sama tilanne olisi, jos esimerkiksi aulassa olisi näyttö, johon haettaisiin taidetta ja lopulta päätettäisiin pystyttää näytön eteen patsas. ARTS opiskelija

Perehtyminen lisäsi teoskohtaista arvostusta ja helpotti taiteen haltuunottoa

Teoksesta muodostettu näkemys oli riippuvainen myös teoksen tarkastelun laadusta. Moni ääneenajattelun osallistuja mainitsi tarkastelevansa teoksia ensikertaa tietoisesti. Kyseiset ääneenajattelijat aloittivat kuvailun toistuvasti toteamalla, kuinka olivat nähneet teoksen usein, mutta kiinnittivät siihen nyt ensimmäistä kertaa huomiota. Osa ei ollut edes huomannut tarkasteltavia teoksia, vaikka ympäröivä tila oli heille tuttu ja aktiivisesti käytössä.

En siis tiää yhtään, että kuka tän taideteoksen on tehnyt. Ja vaikka mä oon kyllä käynyt tässä, muun muassa mun pääsykoehaastattelu oli tässä tilassa, niin en kyllä muista yhtään nähneeni tätä teosta. ARTS opiskelija teoksesta Kaulanen Lumen

Jo aiemmin mainittu ääneenajattelun tarjoama mahdollisuus henkilökohtaisten merkitysten luomiseen liittyi vahvasti nimenomaan tarkasteluun käytettyyn aikaan ja sen vapaamuotoisuuteen. Pysähtyminen teoksen äärelle ilman tavoitteita tai suunnitelmia loi tilaisuuden henkilökohtaisen reflektoinnin käynnistymiselle.

*Tässä näkyy ihmisen kädenjälki ja tässä näkyy myöskin se, miten paljon fyysistä työtä ja vaivaa, monia monia työtunteja on tarvittu tän teoksen tekemiseen, käsintehtyä keramiikkaa, niin kunnioitettavaa sekin taiteilijan työn määrä. Ja nää värisävyt tässä, nää on tosi kauniita nyt kun katon. Tää näyttäytyy hyvin hyvin vaaleena, mut nyt kun tarkemmin kattoo, niin tässähän on upeita sinisen sävyjä tosi kauniisti... Sininen on yksi mun lempivärejäni. Se on tässä kaunis. Vesi elementtinä on mulle tärkeä ja järvi, niin tässä tää sininen tuo mulle sen takia mielenyhtymiä veteen, sateeseen, mutta myös järvimaisemaan ja järviluontoon. **BIZ muu henkilöstö***

Teokseen luotiin usein myös myönteisempi suhtautuminen ääneenajattelun myötä. Kriittiseenkin tulkintaan liittyi usein hyväksyvä ja arvostava sävy tarkemman katsomisen jälkeen. Tulkinnoissa teoksille miellettiin itseisarvo, vaikka niitä ei olisi muuten koettu miellyttäviksi. Teos tuli ääneenajattelun kautta havaituksi selkeämmin itsenään, eikä vain sattumanvaraisena taiteen esimerkkinä.

Myös teoksen taustatarinan avaaminen teki teoksista helpommin lähestyttäviä. Taustatiedot saattoivat tuoda hankalasti lähestyttävän tai muuten etäiseksi jääneen teoksen saavutettavaksi sekä vaikuttaa teoksesta luotuun mielikuvaan. Ääneenajatteluun osallistuneet arvioivat teoksia usein myönteisemmin kuultuaan siihen liittyvistä taiteilijan näkemyksistä. Harkitut ajatukset ja valinnat teosten takana loivat perusteluja ratkaisuille, joita osallistujat olivat kummeksuneet tai kyseenalaistaneet. Näin taustatiedot loivat teoskokemukseen syvemmän tason.

Sitte ehkä siihen, että kaikki on tasa-arvosia, niin tää on taas näitä, että ku sen tolleen kuulee niin sitte on silleen, joo, sitä se just, siltä se vaikuttaa. Mä lähinnä eka aattelin, että mä voin kytätä sieltä jotain tuolla alakerrassa työskenteleviä salaa.

ARTS opiskelija, teoksesta Gönlund & Nisunen, *Insight*

Teoksen tarinaan perehtymisen kautta tapahtunut haltuunotto ja sen vaikutukset tulee kuvatuksi hyvin myös seuraavassa kyselyvastauksessa.

Toisin kuin muista Aallon taideteoksista, en pitänyt siitä alunperin. Pidin sitä hieman kummallisena metallihökötyksenä koivuineen. Myöhemmin kuitenkin perehdyin teokseen paremmin ja ajatus sekä tarina sen takana kosketti. Sen jälkeen aina kävellessäni ohi mietin, kuinka elämäni on muihin kietoutunut ja että tulevaisuuden tuulet kyllä kantavat, vaikka eivät ehkä sinne minne kuvittelen. BIZ opiskelija,

teoksesta Lauterbach, *Kreutzstrasse*

3.4. Korkeakoulujen ja vastaajaryhmien välisiä eroja

Seuraavaksi tarkastelen aineistossa ilmenneitä eroja vastaajien näkemyksissä ja tietämyksessä koskien Väreän ja Kauppakorkeakoulun taidekokoelmia. Kyselyn vastaajille määriteltyjä ryhmätunnisteita olivat vastaajan status (opiskelija, akateemisen henkilökunnan jäsen, muun henkilökunnan jäsen, vierailija, muu), korkeakoulu ja laitos. Näiden tunnisteen perusteella aineistosta voidaan avata seuraavat määrälliset suhteet:

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 307 henkilöä. Vastaajista suurin osa oli opiskelijoita 58 prosenttia. Seuraavaksi eniten oli muuta henkilöstöä, joita oli vastaajista hieman vajaa neljännes. Akateemisen henkilöstön jäseniä oli selvästi vähemmän, 16 prosenttia. Vierailijoiden osuus vastauksista oli vain kolme prosenttia, mikä tarkoitti 10 henkilöä. Vain yksi vastaajista oli valinnut statusvaihtoehdon ”muu”. Kyseisen henkilön vastaukset eivät näy erillisenä palkkina statuksen mukaan luokitelluissa koontidiagrammeissa, sillä yksittäisen näkemyksen määrällinen vertailu ei olisi järkevää. Vastaaja sisältyy kuitenkin muihin diagrammeihin. Myös vierailijoiden osuus kyselyvastaajista oli niin pieni, että heidänkin vertaaminen määrällisesti muihin statusryhmiin tulee tehdä harkiten. Sekä korkeakoulun että statuksen mukaan suodatetuissa vastauksissa vierailijoiden määrä jäi monessa vastauksessa alle 3 henkilöön, joten tässä raportissa diagrammien selkeyden vuoksi kyseisten jaottelujen diagrammeista vierailijoiden osuus on poistettu näkyvistä. Vierailijoiden osuudet näkyvät kuitenkin koko vastaajajoukkoa kuvaavissa statusvertailuissa sekä liitteiden diagrammeissa. Vierailijoiden pienen lukumäärän vuoksi heidän näkemyksiänsä tuodaan analyysissä esiin lähinnä avoimien kysymysten vastausten kautta.

Tarkastelen aluksi lyhyesti, miten eri korkeakoulujen vastaukset suhteutuivat toisiinsa. Sen jälkeen erittelen vastaajien statuksen mukaan ilmenneitä eroavaisuuksia.

Korkeakoulujen vastaukset mukailivat toisiaan

Korkeakoulujen osalta vastauksia kertyi jonkin verran enemmän Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun puolelta, yhteensä 56 prosenttia kaikista korkeakoulun merkinneiden vastauksista. Kyselyssä kuitenkin 48 vastaajaa oli jättänyt korkeakoulun valitsematta, eivätkä heidän vastauksensa näin ollen näy korkeakoulukohtaisesti

tehdyissä jaotteluissa. Tähän vastaajajoukkoon kuului lähinnä muualla Aallossa työskenteleviä tai opiskelevia henkilöitä sekä vierailijoita. Heidän vastauksensa näkyvät kuitenkin myöhemmin esiteltävissä, vastaajan statuksen mukaan laadituissa diagrammeissa sekä luonnollisesti aiemmin esitetyissä, koko vastaajajoukon kattavissa diagrammeissa. Jokaisen diagrammin yhteyteen on merkitty käytetty jaottelu⁴².

Yleisissä asenteissa julkiseen taiteeseen ei ilmennyt dramaattista vaihtelua korkeakoulujen välillä. Vastauksissa taiteen tärkeydestä yliopiston tiloille näkemykset mukailivat toisiaan niin Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun kuin Kauppakorkeakoulun vastaajien joukossa (Kts. diagrammi BIZ-ARTS 12.). Julkinen taide nautti arvostusta molemmissa korkeakouluissa, ja yliopiston ylläpitämä taidekokoelma nähtiin vastaajien mielestä tärkeänä tai melko tärkeänä. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa taide miellettiin kuitenkin useammin tärkeäksi kuin melko tärkeäksi, eikä kukaan korkeakoulun vastaajista kokenut taidetta täysin merkityksettömäksi. Kauppakorkeakoulun puolella vastauksissa oli hieman enemmän hajontaa.

Taiteen saama huomio tilojen käyttäjien arjessa oli korkeakoulujen välillä jopa yllättävän samankaltaista (Kts. diagrammi BIZ-ARTS 10.). Vastausosuuksien ero oli kaikissa vaihtoehtoissa alle 3,2 prosenttia. Havainto on kiinnostava erityisesti kokoelmien erilaisuuden näkökulmasta. Julkinen taide on esillä hyvin eri tavoin Väreessä ja Kauppakorkeakoulussa ja kokoelmien teosmuodotkin poikkeavat toisistaan. Lisäksi Väreeseen puolella tiloissa on nähtävillä paljon vaihtuvia näyttelyitä, joiden huomioimisen vastaajat ovat voineet liittää osaksi vastaustaan. Toki on muistettava, että moni vastaajista on voinut arvioida toimintaansa molempien rakennusten tiloissa. Silti on yllättävää, että eri tavoin esillä oleva taide on kerännyt huomiota yhtäläisesti eri kouluja edustavilta vastaajilta.

Taiteen tuoma lisäarvo tiloille ja niihin liitetyt muut merkitykset vaihtelivat kuitenkin korkeakoulujen välillä. Erot tulivat ilmi etenkin avoimissa kysymyksissä, joihin taiteiden ja suunnittelun korkeakoululaiset olivat vastanneet aktiivisemmin kuin

⁴² Esimerkkejä diagrammien jaottelutavasta:

Diagrammi ARTS - BIZ = koko vastaajajoukko jaoteltuna korkeakouluvalinnan mukaan

Diagrammi ARTS = Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun valinneet vastaajat

Diagrammi Status = koko vastaajajoukko jaoteltuna statusvalinnan mukaan

Diagrammi ARTS Status = Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun valinneet vastaajat jaoteltuna statusvalinnan mukaan

kauppakorkeakoululaiset. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoululaiset esittivät myös enemmän kriittisiä ja analyyttisiä näkemyksiä kuin kauppakorkeakoululaiset. Kauppakorkeakoulun puolella taiteeseen liitetyissä merkityksissä korostui erityisesti viihtyisyyteen ja tunnelmaan liittyvät seikat sekä esteettinen arvo. Myös mahdollisuus irrottautua omasta työskentelystä ja osaamisalasta mainittiin usein. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun puolella taas korostui taiteen itseisarvo sekä sen yhteiskunnallinen ja sosiaalinen merkitys. Myös taiteen kyky ruokkia tai häiritä luovuutta nousi esiin monesti.

Art is not a luxury but an important visualisation of culture and the types of things we find important as a society. The devaluing of art within the remit of our social settings is deeply troubling, Having artworks displayed in an art school allows for important discussions to develop and examples for students who are going through programmes that seem to value creative and innovative thinking. When creativity and innovation are encouraged for programmes that are seen as having monetary value and yet not encouraged by the programming in the school that are specifically involving creativity and art, we are in a conundrum, a catch-22. ARTS akateeminen henkilöstö

The aesthetic aspect is important, but also the messages and ideas they convey are important. they can spark ideas, inspire, they should make the widest number of people feel welcome and recognised and seen. they should represent the university's social position. ARTS opiskelija

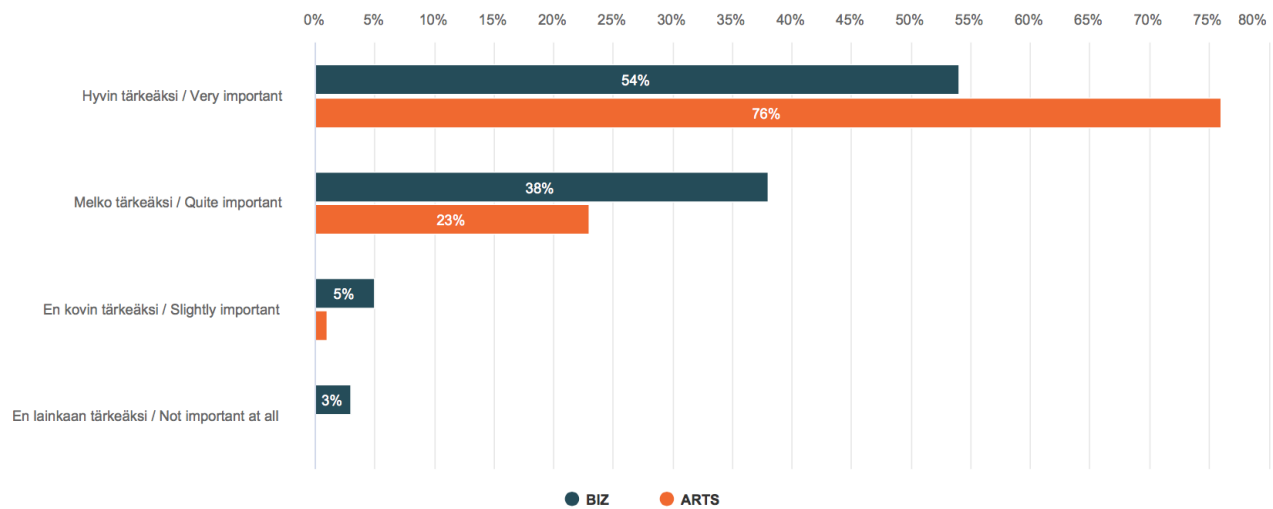
Kyllä se [taide] vaikuttaa viihtyisyyteen ja parhaimmillaan auttaa irrottamaan ajatuksia hetkeksi. BIZ muu henkilöstö

Yes, I believe it adds value. It adds aesthetic value to the building (more beautiful, pleasant, interesting), it adds plurality (arts brings new perspectives), it's a component of the space that communicates with people using the building, it's an interesting bonus for guests from abroad. BIZ akateeminen henkilöstö

[Taide] lisää viihtyisyyttä. Ainakin kauppiksen puolella teokset ovat mielestäni hyvin valikoitu ja sopivat tilan tunnelmaan. BIZ opiskelija

12. Kuinka tärkeäksi koet, että yliopiston tiloissa on taidetta? How important do you think it is to have art at the University?

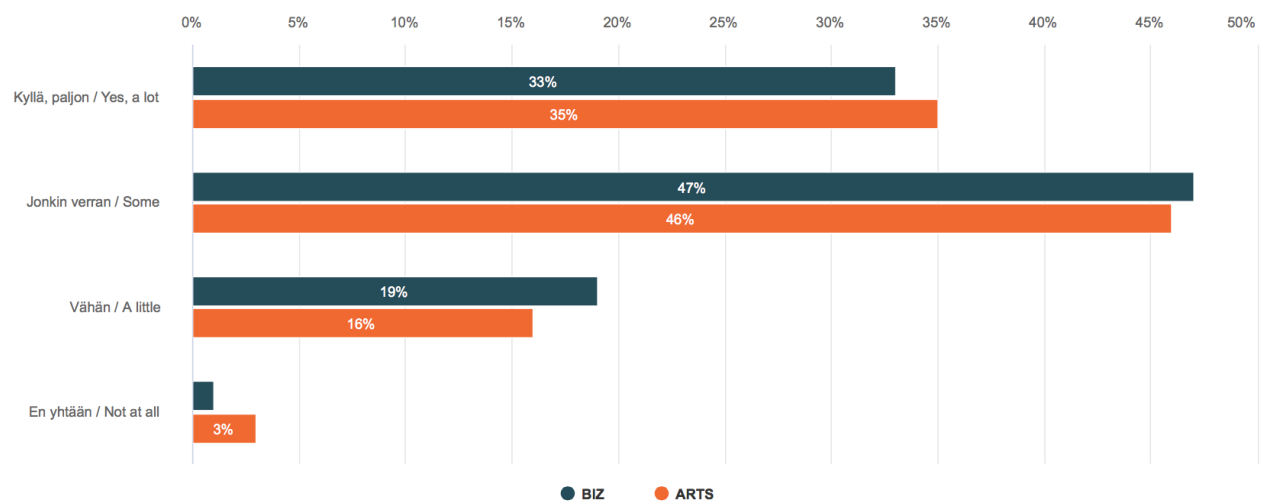
Vastaajien määrä: 307

Diagrammi BIZ-ARTS 12. Kuinka tärkeäksi koet, että yliopiston tiloissa on taidetta?

10. Kiinnitätkö taideteoksiin huomiota liikkeussasi koulun tiloissa? Do you pay attention to the artworks when you pass by them in the school premises?

Vastaajien määrä: 307

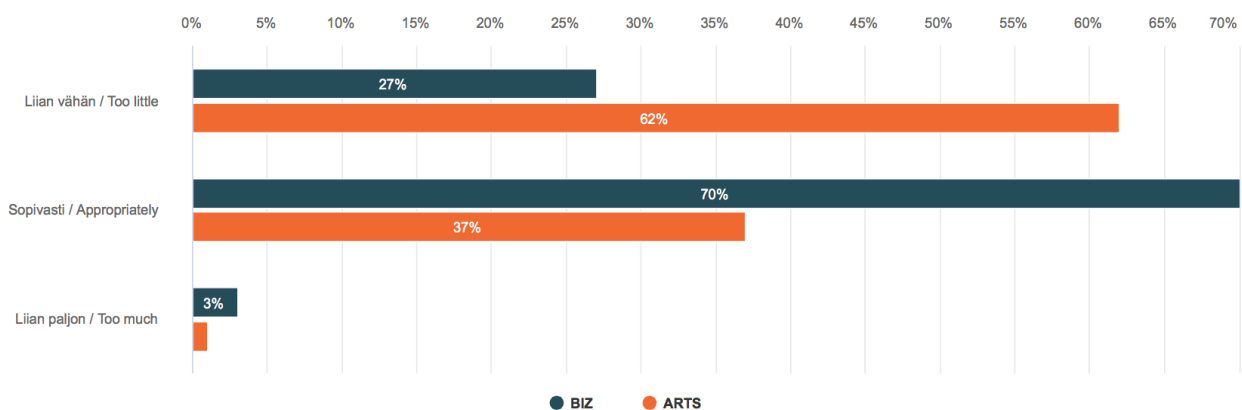

Diagrammi BIZ-ARTS 10. Kiinnitätkö taideteoksiin huomiota liikkeussasi koulun tiloissa?

Suurin korkeakoulukohtainen eroavaisuus ilmeni vastauksissa kysymykseen, kuinka paljon taidetta on vastaajan mielestä korkeakoulun tiloissa. Tässä suurin osa ARTS:n vastaajista koki taidetta olevan liian vähän, kun taas valtaosan kauppakorkeakoululaisista mielestä taidetta on esillä sopivasti (Kts. Diagrammi BIZ-ARTS 10.). Koska taidetta kuitenkin arvostettiin ja huomioitiin molemmissa kouluissa melko yhtenevästi, voi olettaa, ettei kyseinen vastausten eroavaisuus selity suhtautumisella taiteeseen yleensä. Eroavaisuuksiin vaikuttikin luultavimmin tosiasia, että Kauppakorkeakoulun tiloissa taidetta on määrällisesti esillä paljon runsaammin kuin Väreessä. Siinä missä Kauppakorkeakoulussa käytävien seinillä on paljon tauluja, Väreessä seiniin ripustettavat teokset on sijoitettu lähinnä pienempiin huoneisiin ja avoimiin yhteistiloihin on sijoitettu esimerkiksi suuret tilateokset *Insight* ja *Lumen*. Koettu seinien tyhjyys Väreessä vaikutti siihen, että rakennuksessa ei koettu juurikaan olevan taidetta. Yksittäisen suuren teoksen ei koettu korvaavan teosten runsautta.

11. Onko taidetta esillä mielestäsi: In your opinion, how much art is displayed in the school premises?

Vastaajien määrä: 305

Diagrammi BIZ-ARTS 11. Onko taidetta esillä mielestäsi:

Toiveet julkisen taiteen ominaisuuksista erosivat jonkin verran korkeakoulujen välillä (Kts. Diagrammi BIZ-ARTS 13.). Molemmissa kouluissa toivotuimmat ominaisuudet olivat kuitenkin samat. Kolme toivotuinta ominaisuutta olivat esteettinen miellyttävyys, ajatusten herättäminen sekä tunnelman luonti. Näiden ominaisuuksien lisäksi Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun vastaajat olivat valinneet monipuolisesti muitakin mieleiseksi koettuja ominaisuuksia. Erityisesti korkeatasoisuus sai ARTS:n puolella paljon mainintoja. Kauppakorkeakoulun puolella erilaisia ominaisuuksia oli nimetty kauttaaltaan vähemmän. Erityisesti kauppakorkeakoululaiset vierastivat osallistavaa sekä jaetun kokemuksen mahdollistavaa taidetta, joihin ARTS:ilaisista monet suhtautuivat myönteisesti. Sen sijaan heidän toiveissaan korostui taiteen harmonisuus, mihin suhteutettuna onkin kiinnostavaa, että kauppakorkeakoululaiset toivoivat taiteelta kuitenkin taiteen huomioarvoa tai vau-efektiä taiteiden ja suunnittelun korkeakoululaisia useammin. Taiteilijan mahdollinen tunnettuus tai menestys ei ollut oleellista kummankaan koulun vastaajille.

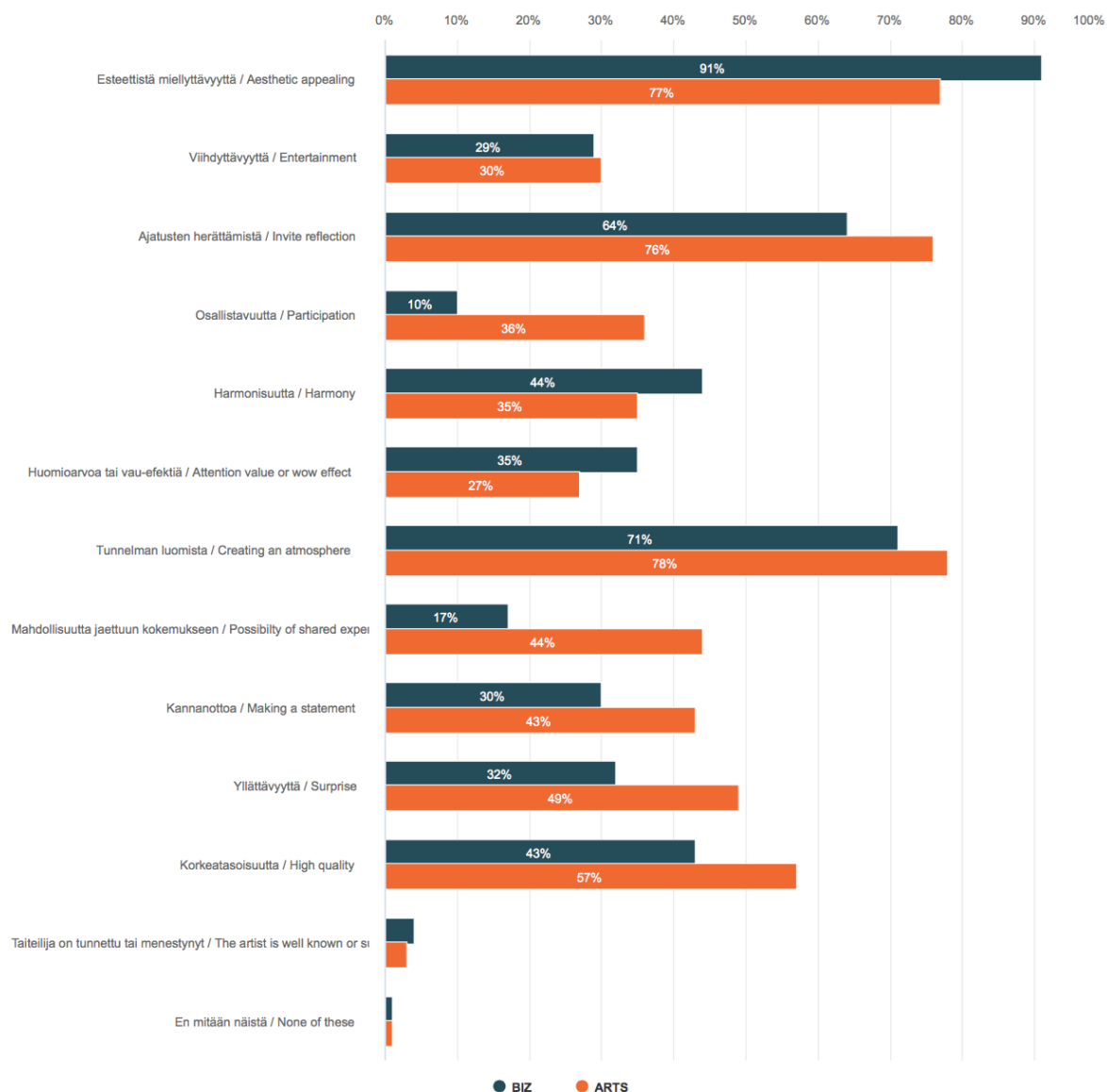
Toiveiden eroavaisuuksiin on vaikuttanut luultavasti ensisijaisesti taidekoululaisten laaja-alaisempi perehtyneisyys taiteeseen, jolloin eri teosmuodot ovat tulleet vastaajille tutuiksi, eivätkä siten herätä vierastusta. Monipuolinen kokemus ja harjaantuneisuus taiteen lähestymiseen voikin vaikuttaa halukkuuteen jakaa taidekokemuksia tai osallistua teokseen itse. Aiemmassa tutkimuksessani⁴³ nousi esiin, kuinka tottumus ja harjaantuneisuus helpotti taidekokemuksen sanoittamista ja sen jakamista muiden kanssa. Kokematon taideyleisö voi epäröidä henkilökohtaisten näkemystensä jakamista ja moni taiteeseen harjaantumaton kokeekin, että saattaa taiteesta puhuessaan vastata ”väärin” tai ettei oma tietämys yksinkertaisesti riitä kokemuksen kuvaamiseen, jos esimerkiksi jo aiheeseen liittyvä sanasto on itselle vierasta. Käsillä olevassa tutkimuksessa epävarmuus ilmeni ääneenajattelujen yhteydessä. Taideopiskelijat ja alan työntekijät olivat tutkimustilanteessa rennompia kuin Kauppakorkeakoulun osallistujat. Taidepuolen osallistujat myös tuottivat ”taidepuhetta” eli teosten tulkintaa ja analysointia tottuneesti ja varmasti. Kauppakorkeakoulun osallistujat kokivat tarvetta ilmaista oman perehtymättömyytensä ja varmistelivat useammin, mitä heidän toivottiin tekevän. Heille tutkija, joka esittäytyi taiteen maisterina, edusti aiheen asiantuntijaa, jolle omaa tietämättömyyttä saatettiin pahoitella. Taidealan osallistujille tutkija

⁴³ Avela 2021

näyttäytyi ehkä enemmän kollegana, jolloin tilanne oli dynamiikaltaan eri. Innostus aiheeseen vei kuitenkin useimmiten jännityksen yli ja kuului itsenäisesti tuotetussa puheessa, kun epävarmemmatkin osallistujat saattoivat ääneenajattelussa rentoutua ja siten päätyä monipuoliseen ja laajaan tulkintaan.

13. Minkälaisia ominaisuuksia toivoisit yliopiston julkiselta taiteelta? Voit valita useamman vaihtoehdon. (Jos toivomasi ominaisuus ei ole listalla, voit lisätä sen kysymyksen 20. vastaukseen.)What kind of qualities would you wish for from the public art at the University? You can choose several options. (If the quality you prefer is not listed you can add it as an comment to the question 21.)

Vastaajien määrä: 306 , valittujen vastausten lukumäärä: 1578

Diagrammi BIZ-ARTS 13. Minkälaisia ominaisuuksia toivoisit yliopiston julkiselta taiteelta?

Muu henkilöstö tunsi taidekokoelmat parhaiten

Kummassakin korkeakoulussa suurin osa vastaajista koki tuntevansa yliopiston taidekokoelmat heikosti. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa kaikki henkilöstön jäsenet arvioivat kuitenkin tuntevansa kokoelman selvästi paremmin kuin henkilöstö Kauppakorkeakoulussa. Kiinnostavimpia vastaajaryhmiin liittyviä huomiota oli se, että kummassakin korkeakoulussa kokoelmat kokivat tutuimmaksi muuhun henkilöstöön kuuluvat vastaajat (Kts. diagrammit ARTS Status 6. ja BIZ Status 6.). Esimerkiksi kaikki vastaajat, jotka arvioivat tuntevansa kokoelmat hyvin, olivat muun henkilöstön jäseniä. Etäisimmäksi kokoelmat olivat jääneet molempien korkeakoulujen opiskelijoille sekä Kauppakorkeakoulun akateemiselle henkilökunnalle. Kiinnostava yksityiskohta olikin, että vaikka Kauppakorkeakoulun akateeminen henkilöstö vastasi tuntevansa kokoelman huonosti, he kuitenkin kokivat taiteen yliopiston tiloissa tärkeämmäksi kuin saman koulun muut statusryhmät (Kts. Diagrammit BIZ Status 6. ja BIZ Status 12.).

Taiteen prosenttiperiaate oli käsitteenä tuttu noin puolelle vastaajista. Hieman paremmin periaate tunnettiin Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun vastaajien keskuudessa (Kts. diagrammit ARTS Status 4. ja BIZ Status 4.). Kummankin korkeakoulun vastaajat olivat kuitenkin yhtä tietämättömiä siitä, että Aalto-yliopisto on sitoutunut periaatteeseen. Asiasta tiesi vain noin kolmannes vastaajista. Kummassakin koulussa taiteen prosenttiperiaate ja sen soveltaminen Aallossa oli parhaiten henkilöstön tiedossa. Opiskelijoiden keskuudessa periaate oli kuitenkin tutumpi Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa, vaikka moni heistäkään ei tiennyt Aallon noudattavan sitä. Kauppakorkeakoulun opiskelijavastaajista jopa 89 prosenttia ei tuntenut periaatetta eikä Aallon sitoutuneisuutta siihen.

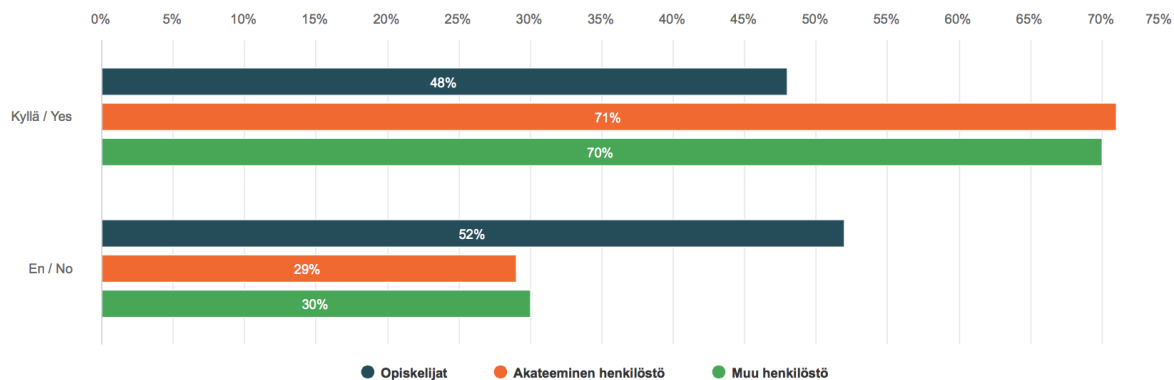
Muun henkilöstön kokoelmatuntemus ilmeni muun muassa tietoina taidekatalogeista sekä teosten nimistä. (Kts. diagrammit Status 7. ja Status 8.). Ovatko kokoelmatiedot siis heille paremmin saavutettavissa kuin muille statusryhmille? Tietämyksellä on merkitystä, sillä avoimien kysymysten vastauksista oli huomattavissa, että kokoelman tutuimmaksi kokenut muu henkilöstö esitti kummassakin korkeakoulussa myös vähiten kriittisiä näkemyksiä teoksia ja kokoelmatyötä kohtaan ja koki siitä eniten ylpeyttä. Tutkimuksen aiempien huomioiden valossa osa kriittisyyden vähyydestä johtunee paremmasta perehtyneisyydestä aiheeseen. Opiskelijoiden ja akateemisen henkilöstön kriittisissä vastauksissa nimittäin ilmeni paljon toiveita, jotka kokoelmissa on toteutettu,

mutta mikä ei ilmeisimmin ollut kyseisten vastaajien tiedossa. Näin ollen parempi tiedotus olisi vähentänyt ainakin osan kriittisistä äänistä.

Muun henkilöstön ohella taidekokoelmaan suhtautuivat kritiikittömimmin yliopiston vierailijat, joiden vastaukset olivat liki yksinomaan myönteisiä. Vierailijat arvioivat taiteen merkitystä erityisesti sen viestinnällisen ja esteettisen arvon mukaan. Taidekokoelman ylläpito nähtiin yliopiston mainetta vahvistavana toimintana. Rakennusten kokoelmia vierailijat kuvasivat yksinomaan kehuja, yksittäisiä teoksia kommentoitiin muun muassa näyttäviksi, upeiksi, ilahduttaviksi sekä nerokkaiksi.

4. Tiedätkö, mikä on taiteen prosenttiperiaate? (Taiteen prosenttiperiaatte selitetään sivun lopussa.*) Are you familiar with the percentage for art principle? (Percentage for art principle is described at the end of the page.)

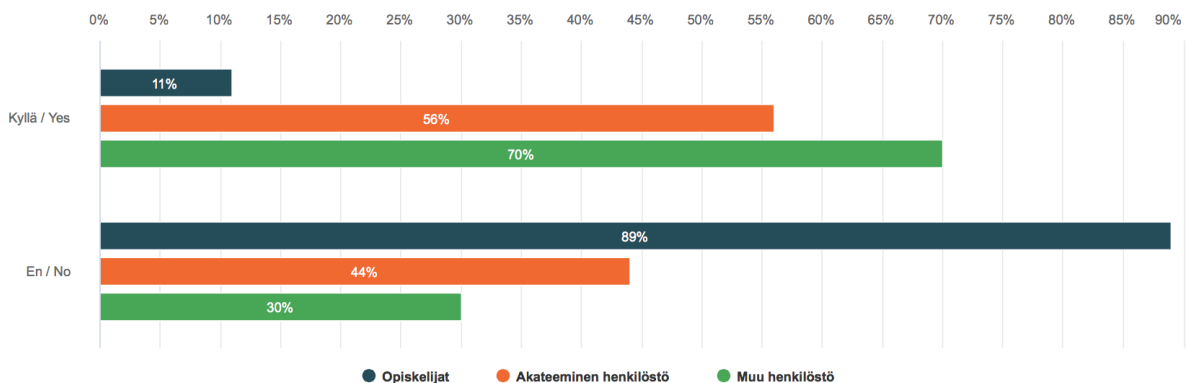
Vastaajien määrä: 144

Diagrammi ARTS Status 4. Tiedätkö mikä on taiteen prosenttiperiaate?

4. Tiedätkö, mikä on taiteen prosenttiperiaate? (Taiteen prosenttiperiaatte selitetään sivun lopussa.*) Are you familiar with the percentage for art principle? (Percentage for art principle is described at the end of the page.)

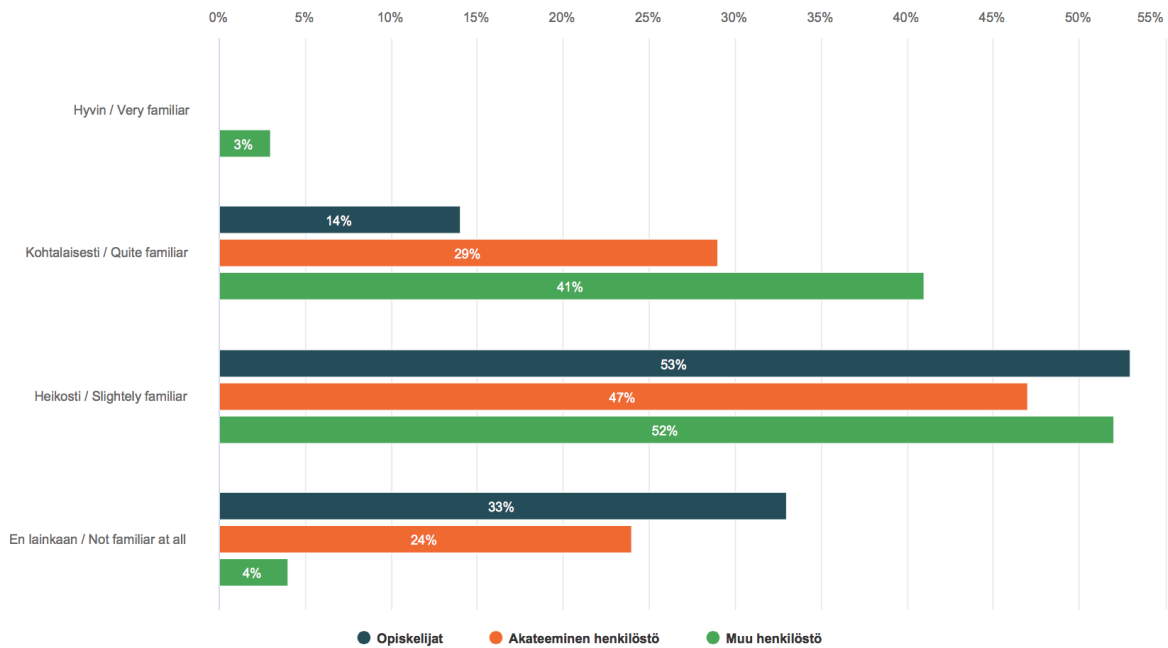
Vastaajien määrä: 114

Diagrammi BIZ Status 4. Tiedätkö mikä on taiteen prosenttiperiaate?

6. Kuinka hyvin koet tuntevasi Aalto-yliopiston taidekokoelman? How familiar are you with the art collection of Aalto University?

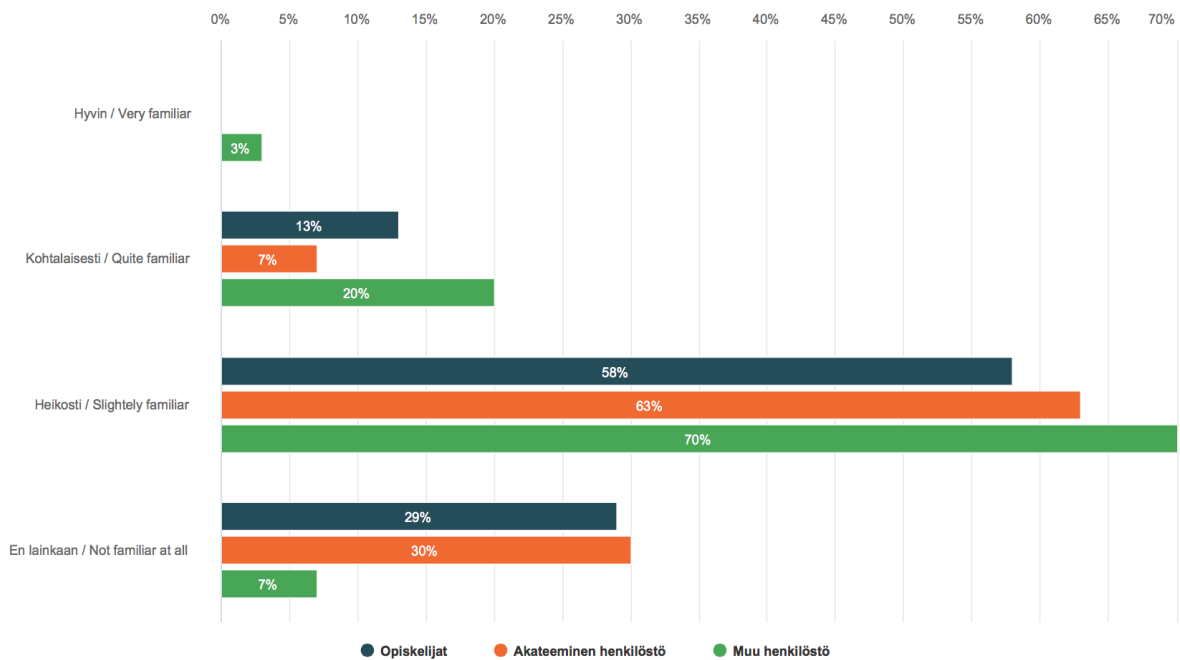
Vastaajien määrä: 144

Diagrammi ARTS Status 6. Kuinka hyvin koet tuntevasi Aalto-yliopiston taidekokoelman?

6. Kuinka hyvin koet tuntevasi Aalto-yliopiston taidekokoelman? How familiar are you with the art collection of Aalto University?

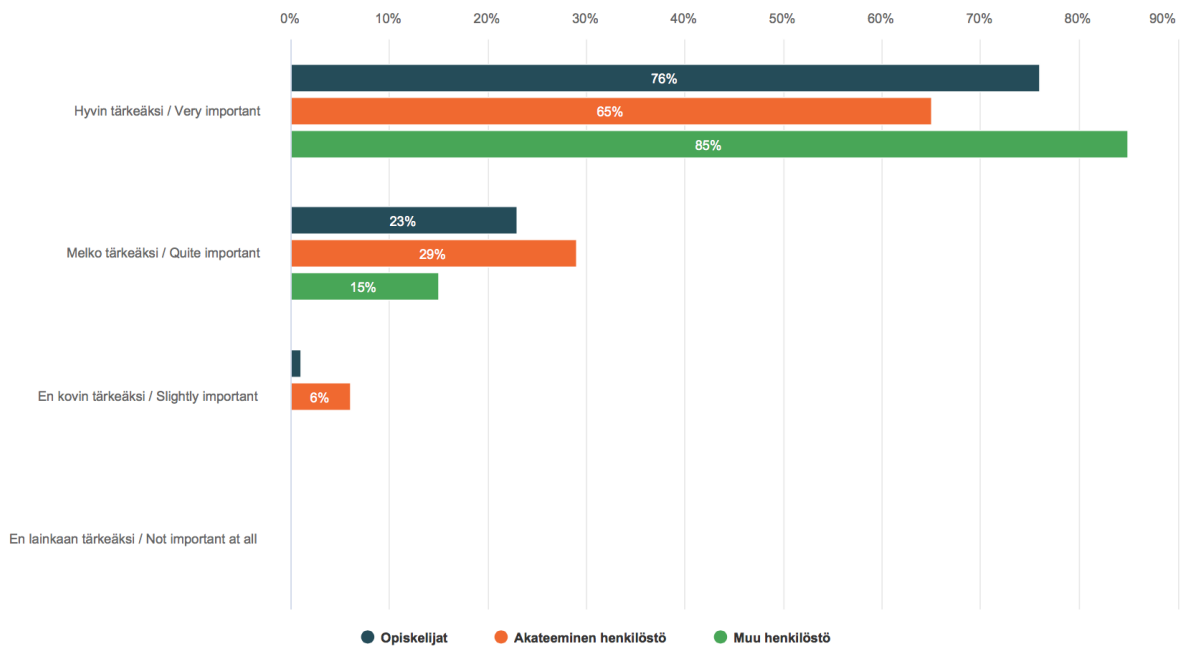
Vastaajien määrä: 115

Diagrammi BIZ Status 6. Kuinka hyvin koet tuntevasi Aalto-yliopiston taidekokoelman?

12. Kuinka tärkeäksi koet, että yliopiston tiloissa on taidetta? How important do you think it is to have art at the University?

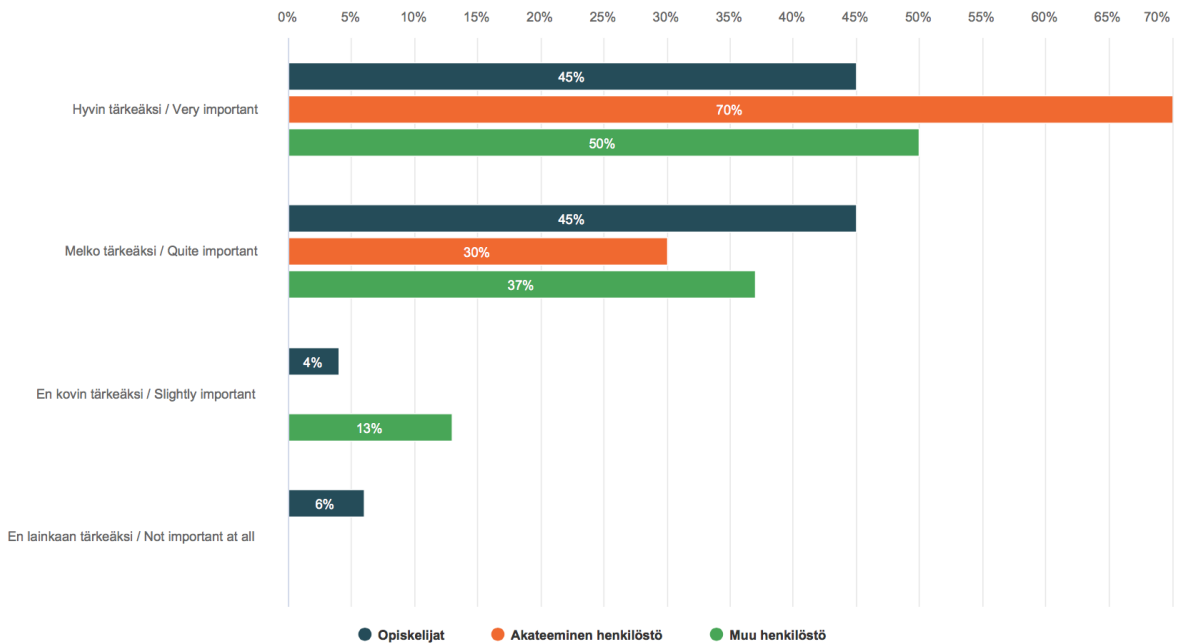
Vastaajien määrä: 144

Diagrammi ARTS Status 12. Kuinka tärkeäksi koet, että yliopiston tiloissa on taidetta?

12. Kuinka tärkeäksi koet, että yliopiston tiloissa on taidetta? How important do you think it is to have art at the University?

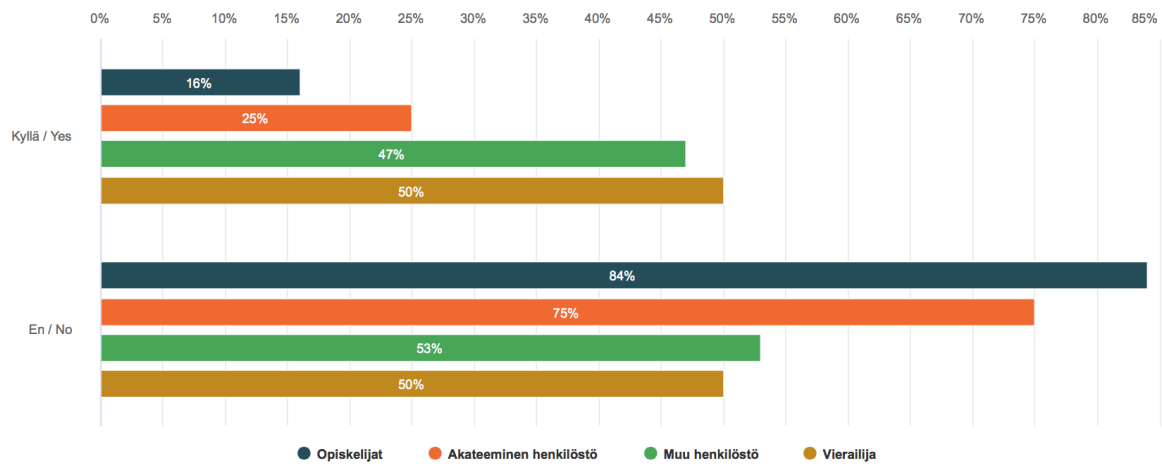
Vastaajien määrä: 115

Diagrammi BIZ Status 12. Kuinka tärkeäksi koet, että yliopiston tiloissa on taidetta?

8. Tiesitkö, että Aalto-yliopiston taidekokoelmista on julkaistu katalogeja, joita on jaossa yliopiston tiloissa? Do you know that there are art catalogues about the art collection of Aalto University and that the catalogues are shared on campus?

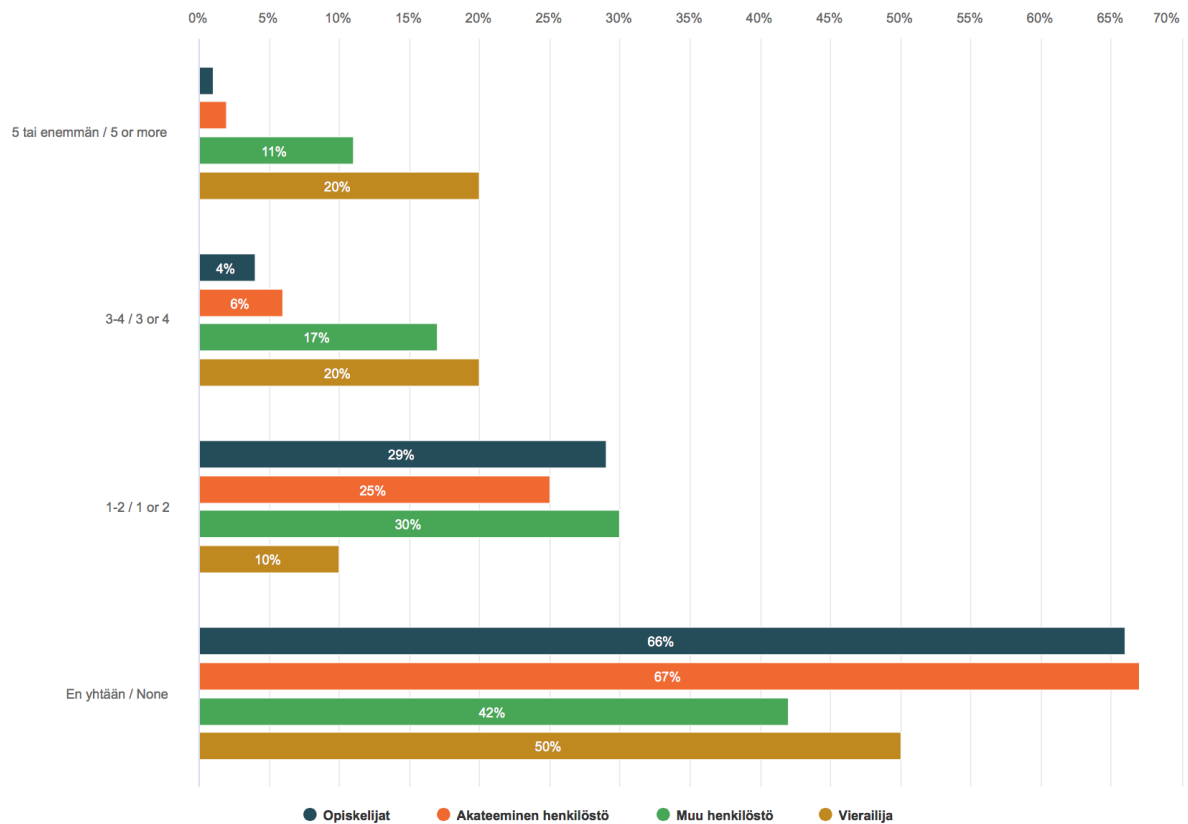
Vastaajien määrä: 306

Diagrammi Status 8. Tiesitkö, että Aalto-yliopiston taidekokoelmista on julkaistu katalogeja, joita on jaossa yliopiston tiloissa?

7. Osaatko nimetä jonkin koulun teoksista? (Teoksen tai tekijän nimen.) Can you name some artwork in the school premises? (Name of the artist or artwork.)

Vastaajien määrä: 307

Diagrammi Status 7. Osaatko nimetä jonkin koulun teoksista?

3.5. Mitä Aalto-yliopiston julkiselta taiteelta toivottiin?

Lisää lisää lisää vaan! ARTS opiskelija

Vallitseva näkemys aineistossa oli, että yliopiston tiloihin toivottiin taidetta. Joitain yliopiston julkiselle taiteelle esitettyjä toiveita on eri huomioiden yhteydessä nostettu jo analyysissa esiin. Erittelen toiveita nyt tarkemmin ja pyrin analysoimaan syvällisemmin, miten ne liittyvät toisiinsa ja mitä ne kertovat Aallon nykyisistä julkisen taiteen ratkaisuista. Tarkastelen ensin kokoelmatyöhön liitettyjä toiveita, minkä jälkeen erittelen ja analysoin, millaisia teoksia yliopiston tiloihin toivotaan ja miksi. Lopuksi erittelen aineistossa nousseita kriittisiä ääniä ja vertaan niitä esitettyihin toiveisiin.

Lisää tiedotusta sekä osallistavuutta

Keskeisimmät toiveet yliopiston julkiselle taiteelle sekä taidekokoelmatyölle liittyivät taiteen saavutettavuuteen. Molempien korkeakoulujen kohdalla taiteesta kaivattiin parempaa tiedotusta ja taiteen tuomista kiinteämmin osaksi tilojen käyttäjien arkea. Kyselyvastaajat toivoivat muun muassa opastettuja taidekierroksia, kattavampia infotekstejä, audiosisältöjä, teoskarttoja, monipuolista verkkosisältöä, somenostoja sekä taiteilijatapaamisia.

Lisää kerrontaa taiteesta meille julkisissa tiloissa kulkijoille. Kun tulemme töihin, kun pidämme taukoa, kun menemme lounaalle ja kun lähdemme töistä, olisi hienoa että voisi kulkea taidekokemusten läpi, tutkia ja omaksua! Muutosta siihen suuntaan, että lisää esille, mitä opiskelija ja opettajat taiteen alalla tekevät! ARTS muu henkilöstö

Vaikka olen tutustunut Aallon taiteesta kertoviin katalogeihin, Aallon taidekokoelmat eivät silti ole kovin tuttuja. Toivoisin, että saisin infoa niistä jotakin todella helppoa kautta – ehkä teosten esittelyn voisi esimerkiksi ottaa osaksi jonkun aallon somekanavan strategiaa. Taideteokset voisi ottaa osaksi myös uusien opiskelijoiden tilatutustumisia. ARTS opiskelija

Saavutettavuuden parantamiseen liittyivät myös toiveet kokoelmatyön avoimuudesta ja tilojen käyttäjien osallistamisesta siihen. Tiedotusta kaivattiin koko

teoshankintaprosessista. Monille tämä tarkoitti kokoelmatyön perusteiden avaamista hyvin käytännönläheisellä tasolla, askarruttaneita kysymyksiä olivat esimerkiksi: keitä suunnitteluryhmät pitävät sisällään, kuka päättää kutsukilpailujen taiteilijoista, paljonko taiteeseen käytetään rahaa, millä perusteella teokset sijoitellaan ja kuka tekee lopulliset päätökset. Moni vastaaja koki myös tärkeäksi mahdollisuuden vaikuttaa omaan työ- tai opiskeluympäristöönsä, ja henkilökuntaa ja opiskelijoita toivottiinkin osallistettavan teosvalintoihin prosessin kaikissa vaiheissa. Osallistamisen tavoiksi ehdotettiin muun muassa äänestysmahdollisuutta esikuratoiduista teosehdotuksista, pysyvää opiskelija- ja henkilöstöedustusta hankintatyöhön sekä erilaisia mahdollisuuksia ehdottaa omaa teosta kokoelmiin. Hankintatyöhön kaivattiin moniäänisyyttä myös siten, että valintoja tekevät henkilöt vaihtuisivat säännöllisesti.

Would be good to have some transparency and know why those works were chosen and who makes that choice and maybe include the students in that curatorial process. ARTS opiskelija

More involvement of students and staff that have possibility for critique. An administration that is open to criticality and actually listens and takes on board the wishes of students rather than financial influences alone. ARTS akateeminen henkilöstö

Toisinaan yhteisö voisi äänestää esivalituista teoksista mikä hankitaan. muu henkilöstö

Toinen yleinen toive kokoelmille oli vaihtuvuus. Tiloihin toivottiin vaihtuvia näyttelyitä kokoelmiin kuuluvista teoksista sekä yksittäisten teosten sijoitteluun muunneltavuutta. Vaihtelevuudella viitattiin myös teostyyppeihin. Suurten ja keskikokoisten teosten rinnalle kaivattiin esimerkiksi pieniä ja yllättäviin paikkoihin sijoitettuja teoksia tiloissa liikkuvien ”löydettäväksi”.

Kauppakorkeakoulun puolella kokoelmatyötä kommentoitiin vähemmän kuin Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun puolella. Moni Kauppakorkeakoulun vastaajista ilmaisi suoraan, ettei kokenut tietävänsä asiasta tarpeeksi, jotta voisi ottaa siihen kantaa. Tiedotuksen tehostamisella asiaan voisi varmasti vaikuttaa, mutta on myös otettava huomioon, ettei julkisen taiteen saavutettavuus ole ainoastaan tiedotuksella ratkaistava asia. Tutkimus toikin esiin nykytaiteen parissa usein kohdatun kysymyksen, kenelle

nykytaide on suunnattu ja keillä on siihen pääsy. Jos kokoelmatyötä tehdään vain taideasiantuntijoiden toimesta, joilla on aiheesta laaja ennakkotietous, jää se helposti myös saavutettavaksi vain kyseiselle viiteryhmälle⁴⁴.

Aineistossa esitetyissä toiveissa kuuluikin ääni sen puolesta, että tarjolla olisi taidetta myös heille, jotka eivät ole nykytaiteen asiantuntijoita. Uskallan väittää, että kyseisen toiveen jakaa moni sellainen, jonka ääni ei aineistossa kuulu. Kyselyvastauksia kerätessä moni kieltäytyi vastaamasta, sillä koki kauppakorkealaisten kyselyvastaajien tavoin tietävänsä aiheesta liian vähän tai ettei osaisi puhua taiteesta. Omia epäasiantuntevia kommentteja saatettiin myös vähätellä ja näin valmiiksi devalvoida oman mielipiteen arvo. Etenkin äänenajattelu- ja haastattelutilanteissa epävarmuuden esiintuominen korostui. Vaikka kyseisessä tutkimuksessa ääneenajattelijoille korostettiin, ettei tulkinnoissa ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia ja että kaikenlaiset ajatukset ovat yhtä tärkeitä, koki moni tarvetta sanallistaa, ettei ole aiheen asiantuntija tai ettei hallitse ”taidepuhetta”.

Teosvalintojen tulee viestiä yhteisönsä arvoja

Varsinaisiin teoksiin liittyvät toiveet olivat niin konkreettisia kuin ideologisia. Konkreettisia toiveita olivat esimerkiksi teosten sijoitteluun liittyvät ehdotukset, ideatason toiveita taas prosesseihin ja arvoihin liittyvät näkemykset. Yleisimmät teoksiin liitetyt toiveet koskivat teosten määrää ja taiteilijavalintaa. Julkista taidetta toivottiin esille runsaasti ja etenkin Väreeseen toivottiin taidetta lisää. Taiteilijavalinnoissa vastaajat suosisivat ensisijaisesti yliopiston omien opiskelijoiden ja alumnien töitä. Toive toistui niin Kauppakorkeakoulun kuin Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun vastaajilla sekä kaikissa statusryhmissä. Nykyisten ja entisten opiskelijoiden teosten esiintuominen nähtiin monella tavalla arvokkaana. Ensinnäkin sen nähtiin viestivän yliopiston arvostusta koulutettaviaan kohtaan sekä toimivan konkreettisena osoituksena koulutuksen tasokkuudesta. Lisäksi sen nähtiin motivoivan ja kannustavan taideopiskelijoita, jos he voisivat tarjota omia töitään yliopiston kokoelmiin. Valmistuvien opiskelijoiden ammattitaito nähtiin arvona, johon yliopiston tulee investoida koulutuksen lisäksi myös kokoelmatyössään. Oman yhteisön jäsenen

⁴⁴ Miles 2000: 6.

luovan työn näkeminen sai myös muut yhteisön jäsenet kokemaan luovuutta, eikä myönteinen vaikutus näin rajoittunut vain taideopiskelijoihin.

Opiskelijoiden taidetta voisi olla esillä vieläkin enemmän. Erityisesti kauppiksen puolella voisi olla paljon enemmän opiskelijatöitä. BIZ muu henkilöstö

Hankkisin vain Aallon alumnien taideteoksia. BIZ muu henkilöstö

Enemmän taidetta opiskelijoilta, alumneilta ja yhteistyötä taiteen ainejärjestöjen kanssa. Näin taide olisi paljon lähempänä opiskelijoita ja antaisi myös opiskelijoille enemmän mahdollisuuksia työskennellä oikean asiakkaan ja suuren projektin kanssa. Näitä mahdollisuuksia on kuitenkin vähän verrattuna tekniikan ja kauppatieteiden opiskelijoihin. ARTS opiskelija

I think art evokes creativity, and, in research, it is crucial. Even just feeling as part of a creative community helps to become more creative. For example, being in an old building with little art creates feeling of rigidity. But now, every time I walk through art school, I can feel the creative spirit and it makes me feel like I am part of it as well. It gives me inspiration. BIZ akateeminen henkilöstö

Teoshankintoihin ja etenkin taiteilijavalintaan yhdistettiin ensisijaisesti arvovalintojen viestiminen. Vastaajat toivat esille paljon itselleen tärkeitä arvoja, joita he toivoivat myös yliopiston tukevan. Kokoelmatyöltä toivottiinkin rohkeaa näkemyksellisyyttä ja instituution arvojen selkeää viestimistä. Alumnien ja opiskelijoiden teosten lisäksi moni toivoi taidetta esimerkiksi nuorilta ja vähemmistöihin kuuluvilta taiteilijoilta. Aallolle toivottiin vahvaa omaa julkisen taiteen linjaa, jolla yliopisto voi erottua ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Yliopiston taidekokoelman toivottiin osoittavan esimerkiksi sosiaalista ja ekologista vastuullisuutta.

Esteettistä miellyttävyyttä ja tunnelman luomista

Julkiselle taiteen ominaisuuksille esitetyt toiveet olivat kaikkien vastaajaryhmien joukossa valtaosin melko konservatiivisia. Jo aiemmin mainitut toivotuimmat ominaisuudet julkiselle taiteelle olivat esteettinen miellyttävyys, tunnelman luonti, sekä

ajatusten herättäminen; kaikki ominaisuuksia, joiden voi tulkita tukevan opiskelua ja työskentelyä akateemisessa ympäristössä.⁴⁵

Kyseiset ominaisuudet ovat kuitenkin luonteeltaan hyvin subjektiivisesti määriteltäviä. Aiemmin analyysissa on moneen kertaan todettu, että teoksen miellyttävyys on mielipiteitä jakava asia, johon vaikuttaa erilaiset tekijät. Ristiriita välittyi etenkin kokemuksessa kokoelman puhuttelevuudesta ja huomioarvosta. Moni osallistuja toivoi tiloihin rohkeampia ja kantaaottavampia teoksia, jotka voisivat olla niin visuaalisesti kuin sisällöllisesti yllättäviä. Samaan aikaan osa koki huomiota herättävät tai provokatiiviset teokset häiritsevinä ja päällekkävinä, osa yksinkertaisesti vain rumina.

When you get it [public art] right it definitely brings value. But as it is, it can also make things worse. We should look at more life-affirming art. Something that is uplifting and engenders hope. ARTS

Toivotuimpia ominaisuuksia voisikin ehkä tarkastella aiemmin eriteltyjen taiteen päälähestymistapojen mukaisesti. Tällöin esteettisen miellyttävyyden voisi tulkita tilallisen lähestymistavan kautta, jolloin teos tuo tilaan aistein havaittavaa lisäarvoa. Tunnelman luominen taas kytkeytyy taiteen herättämiin mielikuviin ja tuntemuksiin eli henkisiin arvoihin. Ja ajatusten herättämisen, niin myönteisten kuin kielteistenkin, voi tulkita ensisijaisesti taiteen itseisarvoon liittyväksi ominaisuudeksi.

Taiteen henkisiin vaikutuksiin perustuva lähestymistapa asettaa taiteelle kenties muita lähestymistapoja rajaavammat toiveet. Kun taidekokemuksen puhuttelevuuteen ja merkityksellisyyteen liittyy usein vahvasti juuri tunnepitoinen kokemus⁴⁶, on ajatus joidenkin tunnekokemusten rajaamisesta pois ongelmallinen. Kuka päättää minkälainen tunnekokemus tuottaa merkityksellisyyden kullekin?

Silti monen vastaajan mielestä julkinen taide yliopistossa ei saisi olla sisällöltään liian raskasta. Työskentelytilat, joissa oleskellaan pitkään ja joissa voidaan käsitellä monenlaisia tilanteita ja tuntemuksia, eivät olleet vastaajien mielestä sopiva paikka vaativalle ja voimakkaita kielteisiä tunteita herättävälle taiteelle. Pahimmillaan yksittäinen teos saattoi herättää tai vahvistaa jo valmiiksi koettuja hankalia tunteita, kuten stressiä tai levottomuutta. Teosten herättämät raskaat tuntemukset veivätkin

⁴⁵ Kts. korkeakoulujen julkiselle taiteelle määriteltyjä tehtäviä luvussa 1.

⁴⁶ Kts esim. Linko 1998: 15., Kemppinen 2020:17.

vastaajien mukaan energiaa ja tilaa työskentelyltä. Henkisesti vaativammille teoksille nähtiin paikka perinteisemmissä taidetiloissa, joihin niitä voi mennä varta vasten katsomaan. Tähän tarjottiin vaihtoehdoksi yliopistolle erillistä galleriatilaa, jossa voisi pitää näyttelyitä kokoelmateoksista ja jossa kaikenlainen taide voisi tulla esitetyksi siten, että katsoja saa itse päättää sen lähestymisestä. Kyseinen ajatus siis siirtäisi julkisen taiteen kohdattavaksi näyttelytilaan ja pois julkisesta tilasta. Onko siis niin, että kaikki taide ei sisältönsä puolesta sovi julkiseksi taiteeksi vai onko ristiriita ratkaistavissa muilla tavoin?

Yes - the mirror and steel pieces mentioned above make me super uncomfortable. The tree of life has sharp edges that can cut you and the mirror piece is just terrible and uninspiring overall. Please note that we have appr. 50 % of student body with mental health conditions. This stuff does not help. ARTS akateeminen henkilöstö teoksista Kaulanen Lumen ja Grönlund & Nisunen Insight

Kriittinen ääni ja toimintaperiaatteiden kyseenalaistaminen

Keskeisimmät aineistossa nousseet kritiikit liittyivät kokoelmien ja kokoelmatyön vierauteen sekä teosten määrään ja laatuun. Kritiikki oli monen tasoista ja välillä se saattoi liittyä kokoelmiin vain löyhästi. Kokoelmatyön vaihtelevien hahmottamistapojen vuoksi on ymmärrettävää, että myös kritiikki oli hyvin vaihtelevaa.

Kritiikkiä kohdistettiin etenkin Väreän tilaratkaisuihin ja siihen, miten niiden koettiin vaikuttavan taiteen esittämiseen. Onkin tärkeää huomioda, että jos tila itsessään aiheuttaa pettymyksiä, myös tilassa esiintyvä taide nähdään helposti kielteisessä valossa⁴⁷. Tämä ilmeni tutkimusaineistossa, kun moni Taiteiden ja suunnittelukorkeakoulun vastaajista nosti taidetta koskevien näkemysten rinnalle tyytymättömyyden Väreän tilaratkaisuihin. Turhautuminen siihen, miten etenkin opiskelijoiden tilankäyttöä Väreessä on rajoitettu, toistui läpi aineiston, ja se tuotti myös vastakkainasettelun opiskelijoiden tilankäytön ja kokoelmateosten välille. Etenkin suurikokoisiin teoksiin *Insight* ja *Lumen* liitettiin kokemuksia, kuinka yhteistä tilaa hallitsee ulkoapäin saneltu visuaalinen elementti, samalla kun omat

⁴⁷ Grenier 2015

vaikutusmahdollisuudet tilojen muokkaamiseen ovat hyvin rajalliset tai olemattomat. Tiloihin liitetty irrallisuuden kokemukset yhdistyivät näin suoraan teoksiin liitettyihin tulkintoihin.

Voitaisiinko siitä fiiliksestä jotenkin päästä, että jotkut konsultit ovat äänestäneet, mitä taideteoksia tilaan saa laittaa? Ei tunnu nyt omalta tämä rakennus, ei vieläkään vaikka täällä on jo hetki oltu. Isoimmat pisteet Department of Seaweed-neukkarille, joka sekin ilmeisesti oli jo rikkonut monia sääntöjä, mutta jos tuollaisia outouksia olisi joka puolella, tämä talo tuntuisi ehkä oikeasti siltä, että se pursuaa mahdollisuuksia, luovuutta ja yllätyksiä, sen sijaan että täällä ollaan kuin lentokentällä. ARTS akateeminen henkilöstö

I just wonder if anybody thought what these pieces 'do' to people? The subject matter is often dark, and visuals bleak and unappealing. With the terrible atmosphere problems at Väre already, this makes things worse. -- A lot of the art in Väre is hidden away from public spaces and areas. This of course may stem from the catastrophic choice to omit almost all gallery space and declare the corridors and circulation spaces galleries (so no permanent art is placed in view of all). We all know how badly this works. But all in all, I think we really need BETTER ART. Haha, that is a hard one to crack I know, but I hope my comments help. ARTS akateeminen henkilöstö

Myös taiteen määrä vaikutti tilan haltuunottoon. Väreestä mainittiin toistuvasti taiteen vähyys ja tyhjien seinien paljous, minkä koettiin vahvistavan irrallisuuden kokemusta suhteessa tilaan. Tähän rinnastettuna on tärkeä nostaa esiin Kauppakorkeakoulun tiloihin liittyneitä näkemyksiä, joissa kuvattiin sitä, kuinka taiteen näkyvä runsaus sai uuden rakennuksen tuntumaan kotoisammalta.

Myös julkisen taiteen julkisuus ja saavutettavuus tulivat tutkimuksessa kyseenalaistettua. Osa osallistujista toi esiin, kuinka termi julkinen taide on yliopiston tiloissa osin ongelmallinen, sillä tilat eivät ole todellisuudessa kaikille avoimia ja näin ollen julkisia. Useisiin tiloihin pääsy vaatii kulkulupaa, osa myös tilan varaamisen omaan käyttöön. Eräs vierailija kokikin ihmetystä, ettei hän yliopiston ulkopuolisena henkilönä päässyt tarkastelemaan kaikkia teoksia ilman erillistä järjestelyä.

Konkreettisen saavutettavuuden lisäksi aineistossa nousi esiin myös taiteen sisältöihin ja tekniikoihin liittyvät saavutettavuuskysymykset, joita avattiin aiemmin kokoelmille esitetyissä toiveissa. Nykyaiteeseen perehtymättömälle yleisölle taidetta määrittävät usein klassinen taide- ja estetiikkakäsitys⁴⁸. Tällöin esimerkiksi visuaalinen harmonisuus voi nousta taiteen ensisijaiseksi arvoksi. Suuri yleisö suosiikin usein perinteisiä taidemuotoja ja niiden ilmenemiä, joiden esteettisen kielen he tuntevat ja jakavat. Tiloihin toivottiinkin lisää figuratiivista taidetta, sekä taidetta, jota voi ”ymmärtää”. Osa osallistujista ilmaisi suoraan, että suosii perinteistä taidetta ja kokee nykyaiteen valtaosin epämieluisana. Jotkut vastaajista myös kokivat, ettei nykyaide ole edes suunnattu heille ja että tiloissa olevat teokset ovat joitain muita varten.

Toisaalta vastaajat, jotka olivat perehtyneempiä nykyaiteeseen ja kaipasivat julkiselta taiteelta yllätyksiä, saattoivat kuvata kokoelmien teoksia mitäänsanomattomina, tylsinä ja liian turvallisina. Samoin joidenkin teosten koettu provokatiivisuus saatettiin tulkita päälle liimattuna ”välttämättömyys valintana”, jolla yliopisto haluaa viestittää olevansa tiedostava ja aikaansa seuraava instituutio. Myös kyseiset vastaajat kokivat usein, että taide on muita kuin heitä itseään varten, ja usein noita muita edustivat yliopiston ulkopuoliset tahot.

Kuten edellisistä havainnoista voi huomata, monesti kritiikin taustalla olikin se, ettei teoksia koettu omaksi. Joko niiden ei koettu kuvastavan koulua ja sen yhteisöä, tai sitten se tuntui muuten ulkopuolelta sanellulta ja päälle liimatulta. Vastaajat kyseenalaistivatkin kokoelmiin liittyvää työtä voimakkaasti ja pyrkivät selvittämään, vastaako se heidän omia ihanteitaan yliopistolle ja sen yhteisölle. Vastaajat pohtivat millaisiin arvoihin ja päätöksiin yliopisto on sitoutunut taidehankinnoissaan ja mitkä motiivit niihin vaikuttaa? Onko julkinen taide siten todella julkista, keille taiteilijoille se tarjoaa mahdollisuuden saada teoksiaan esille ja myydyksi ja keille tilojen käyttäjistä teokset on tarkoitettu, vai onko ne tarkoitettu joillekin muille? Aineistossa kuului vahvasti myös taiteen rahoitukseen liittyvien ratkaisujen pohtiminen. Kenen tai minkä ehdoilla valinnat tehdään ja kuka niistä hyötyy? Osa vastaajista koki, että yliopiston arvot ja päämäärät noudattavat instituution ulkopuolisten tahojen intressejä yliopiston oman väen näkemysten sijaan.

⁴⁸ Hautamäki 2010

Täällä pidetään julkisivu ulospäin näyteikkunana. -- Koulu on tehty vierailijoita varten. ARTS muu henkilöstö

Voisi olla kiinnostavaa, jos taidetta ei hankittaisi ammattilaistaiteilijoilta tai muotoilijoilta, vaan joltain itseoppineelta puuhastelijalta. Mutta ehkä Aalto edustaa institutionaalisen taiteen ja koulutuksen periaatteita, jolloin mikään ulkopuolinen ei voikaan olla taidetta tai arvokasta. ARTS opiskelija

Arvojen ja päätöksenteon kyseenalaistamiseen liittyi myös kritiikki, jota esitettiin kokoelmiin liitettyihin teemoihin sekä yksittäisten teosten sisältöihin. Esimerkiksi Väreeseen *Global Equalityn* globaaliuden, kansainvälisyyden ja tasa-arvon teemoja kyseenalaistettiin vastauksissa jonkin verran. Osallistujat pohtivat muun muassa sitä, kenen kautta teema tulee kokoelmissa tarkastelluksi. Kenen taiteilijan työt tulevat valituksi ja vahvistavatko vai kyseenalaistavatko niiden tarjoamat maailmankuvat yleisiä stereotypioita? Onko kuratoinnissa esimerkiksi eurosentrinen lähestyminen siihen, millaista kansainvälisen taiteen tulisi olla? Ohjaako tämä tietynlaisten taiteilijoiden suosimiseen? Kriittisissä näkemyksissä välittyi kokemus siitä, että vaikka Aalto-yliopisto on yhteisönä kansainvälinen, tuota kansainvälisyyttä määritetään silti ensisijaisesti suomalaisesta näkökulmasta.

And you know, certain subjects of course you want everybody's attention but then it doesn't work beyond a point if you try to kind of hammer that message over and over for years, it might be like counter-intuitive or counter-productive, It would be just like sitting in the corner where you try to avoid your glance. I'm just like giving another provoking things. ARTS akateeminen henkilöstö

4. PÄÄTELMÄT

Taiteelle annetut merkitykset mielikuvissa ja konkretiassa olivat ristiriitaisia

Tutkimus osoitti, että julkinen taide nauttii laajaa arvostusta Väreän ja Kauppakorkeakoulun tilojen käyttäjien keskuudessa. Tärkeäksi taiteen tekivät siihen liitetyt ideologiset arvot sekä tilojen käyttäjien arkeen ja mielialaan kohdistuvat myönteiset vaikutukset. Julkisella taiteella oli merkittävä vaikutus tilojen viihtyisyyteen ja merkityksellisyyteen. Vastaajat kokivat, että yliopistossa, etenkin taideaineita opettavassa, kuuluu olla julkista taidetta esillä.

Yksittäisiin teoksiin ja tarkastelun kohteena oleviin kokoelmiin ja niiden ratkaisuihin osoitettiin kuitenkin hyvin vaihtelevia näkemyksiä. Teoksia sekä kiiteltiin että kritisoitiin. Teokset saattoivat olla niin rauhoittavia kuin levottomia, liian päällekkäisiä tai huomaamattomia sekä turhan provokatiivisia, joskin myös mitäänsanomattomia. Usein yksittäiseen teokseen liitettiin hyvinkin vastakkaisia näkemyksiä.

Tutkimuksesta saattoikin havaita, että julkiseen taiteeseen suhtauduttiin monesti hyvin kaksijakoisesti. Yleisellä ja ideologisella tasolla julkista taidetta arvostettiin ja se nähtiin myönteisen ja hyvinvointia edistävänä elementtinä. Kuitenkin omassa arkiympäristössä konkreettisesti sijaitseviin teoksiin saatettiin kohdistaa voimakastakin kritiikkiä. Ilmiö toi osin mieleen yhteiskunnallisista ja sosiaalisista rakenteista tutun *nimby*-ilmiön⁴⁹. Vaikka jotain arvoa ideologisella tasolla kannatettaisiinkin, sen toteuttamisen konkreettisia seurauksia ei välttämättä tahdota omaan elinpiiriin, jos siihen koetaan liittyvän mahdollisia haittavaikutuksia omaan arkeen. Myös aineistossa kaikenlaista taidetta arvostettiin, mutta omaan työ- ja opiskelutilaan kaivattiin usein ominaisuuksiltaan hyvin tarkasti määriteltyä taidetta. Taiteen hyvinvointia lisäävät vaikutukset miellettiin näin ollen usein ehdollisina.

⁴⁹ NIMBY, on lyhenne englanninkielen sanoista ”not in my backyard” eli suomennettuna ”ei minun takapihalleni”. Ilmiöllä viitataan ajatusmalliin, jossa esimerkiksi tiettyjä yhteiskunnallisia toimijoita ei haluta omalle asuinalueelle niihin liittyvien lieveilmiöiden vuoksi.

Ympäröivä tila sekä taiteeseen yleisesti liitetyt merkitykset tuottavat teoksille vaatimuksia

Mikä sitten vaikutti siihen, että yliopiston tiloissa oleviin teoksiin liitettiin niin paljon ehtoja ja poikkeavia merkityksiä? Miten se mahdollisesti erosi muusta taiteesta? Tutkimus osoitti, että työ- ja opiskeluympäristössä sijaitsevaa taidetta tarkasteltiin harvoin ensisijaisesti teoslähtöisesti, vaan sitä tarkasteltiin tyypillisesti ympäröivän tilan tai tilassa tapahtuvan toiminnan kautta. Näin myös tilalle asetetut toiveet määrittivät taiteen kokemista. Monikäyttöisissä tiloissa sama teos saattoi tulla kohdatuksi niin itsenäisen työskentelyn, kahvitauon kuin neuvottelutapaamisen kautta. Eri toiminnot asettivat ympäröivälle tilalle erilaisia vaatimuksia, joiden mukaan myös tilassa olevaan taiteeseen suhtauduttiin vaihtelevasti sen mukaan, miten se näihin vaatimuksiin mukautui ja miten se vaikutti käsillä olevaan toimintaan. Näin taide vaikutti suoraan tilakokemukseen. Toisaalta tilaan saatettiin liittää niin vahvoja ennakkokäsityksiä ja merkityksiä, että kokemus tilasta heijastui tilassa olevan taiteen tulkintaan.

Lähestyttiin taidetta sitten tilasta käsin tai tilaa taiteesta käsin, taide jakoi vastaajien mielipiteitä voimakkaasti. Alkuun jopa sattumanvaraisilta vaikuttaneiden mielipiteiden takaa oli kuitenkin tunnistettavissa laajempia näkemyksiä, jotka vaikuttivat teoskohtaisiin arvioihin. Se, miten vastaaja lähestyi taiteen käsitettä ja merkitystä yleensä, vaikutti teoksista luotuihin mielipiteisiin. Aineistosta pystyi erittelemään kolme päälähestymistapaa taiteen ymmärtämiseen. Niiden mukaan taiteella on ensisijaisesti joko (1.) itseisarvo, (2.) tilallinen arvo tai (3.) henkinen arvo. Lähestymistapa määritteli sen, miten teoksia arvioitiin ja millaisia odotuksia niihin kohdistettiin. Aineistossa toistuivat kaikki kolme lähestymistapaa ja ne saivat erilaisia lisämääreitä riippuen tarkastelijan tilakokemuksesta. Lähestymistapa rajasi esimerkiksi sitä, millainen taide koettiin mihinkin tilaan ja toimintaan sopivana.

Millaisia ominaisuuksia taiteelta sitten ensisijaisesti toivottiin tässä tulkintojen ja näkökulmien ristivaikutuksessa? Kolme toivotuinta ominaisuutta yliopiston julkiselle taiteelle olivat esteettinen miellyttävyys, tunnelman luominen sekä ajatusten herättäminen. Kyseiset ominaisuudet korostuivat selvästi muita ominaisuuksia halutummiksi molemmissa korkeakouluissa. Verrattuna toisiinsa ne myös keräsivät

mainintoja hyvin tasaisesti. Kyseiset ominaisuudet myös myötäilivät aiemmin eriteltyjen lähestymistapojen näkemyksiä taiteen merkityksestä.

Lähestymistapojen vaikutusten analysointi kuitenkin osoitti, että niistä käsin luodut taiteen arviot olivat usein ristiriidassa keskenään ja yksi katsontatapa saattoi mitätöidä toisen. Onko taidekokoelmien siis edes mahdollista puhutella ja miellyttää eri lähestymistavoin taidetta määrittelevää yleisöä? Luultavasti ei, eikä sen toki pitäisi olla tarkoituksaan. Voisivatko teokset silti vahvistaa yhteisöllisyyden kokemusta ja saada tilojen käyttäjät kokemaan tilat omakseen, vaikka teoksista ei vallitsisikaan konsensus yhteisön parissa? Tätä voisi edesauttaa teosten parempi haltuunotto yhteisön jäsenten parissa.

Taiteen monipuolista haltuunottoa kannattaa tukea

Vaikka yliopiston julkista taidetta pidettiin vastaajien parissa tärkeänä, arvostus ei ollut konkretisoitunut tutkimuskohteena olleiden Väreiden ja Kauppakorkeakoulun kokoelmien tuntemiseksi, vaan valtaosan vastaajista tietämys kokoelmista oli jäänyt hyvin vähäiseksi. Tutkimukseen osallistuneet kokivat tuntevansa Aallon julkisen taiteen heikosti, eivätkä he tieneet juurikaan yliopiston kokoelmatyön periaatteista. Merkittävimmin syinä tähän nousi puutteelliseksi koetut teostiedot korkeakoulujen tiloissa sekä vastaajien epätietoisuus siitä, mistä taidekokoelmiin liittyvää tietoa olisi haettavissa, ja onko sitä ylipäättään tarjolla. Esimerkiksi kokoelmista tuotetut taidekatalogit olivat saavuttaneet tilojen käyttäjät heikosti. Kiinnostusta teostietoja ja taidekokoelmatyötä kohtaan kuitenkin olisi, ja suurin osa osallistujista ilmaisi, että haluaisi tietää kokoelmista enemmän. Aineistossa ehdotettiin taidekierrosten ja kattavampien teostietokylttien lisäksi esimerkiksi taiteilijatapaamisia sekä säännöllisiä taidesisäلتöjä yliopiston sosiaalisen median kanaviin.

Heikko tietotaso vaikeutti kokoelmien psyykkistä haltuunottoa. Kokoelmat koettiin usein vieraiksi ja omasta kokemusmaailmasta irrallisiksi. Haltuunotto olisi kuitenkin tärkeää julkisen tilan kokemisessa, jotta julkinen muuttuisi yhteiseksi. Tutkimuksen perusteella taiteen haltuunottoa edesauttoivat niin teokseen liitetty henkilökohtainen merkityksellisyys kuin myös perehtyminen teoksen taustoihin. Tiedollinen perehtyminen teki teoksista saavutettavampia etenkin sellaisille henkilöille, jotka eivät

olleet perehtyneet teoksiin aiemmin, tai jotka eivät olleet harjaantuneita taiteen kokijoita. Kokoelmatyön perusteista kuuleminen taas tuotti arvostusta kokoelmia kohtaan yleisesti ja liitti ne osaksi tilankäyttäjien omia arvoja ja yliopistokoemusta. Kun kokoelmien takaa tunnistettiin itselle merkityksellisiä päämääriä, ne oli helpompi hyväksyä ja mieltää osaksi myös yhteisöllistä identiteettiä.

Kokijälähtöisessä tulkinnassa vuorostaan henkilökohtaisten merkitysten liittäminen taideteokseen, esimerkiksi mielleyhtymien tai tunnekokemusten kautta, toi teoksen osaksi tarkastelijan omaa yksilöllistä kokemusmaailmaa, mikä synnytti arvostusta ja myönteisiä ajatuksia teosta kohtaan. Taiteen henkilökohtaista tulkintaa voi edesauttaa tulkinnan sanoittamisella sekä tarjoamalla mahdollisuuden kiireettömään tarkasteluun⁵⁰.

Taidekokoelmaan perehtyminen lisäsi myös konkreettista sitoutumista ja kiinnostusta tiloja kohtaan. Useimmat tutkimukseen osallistuneet näkivät Aalto-yliopiston taidekatalogeja ensimmäistä kertaa tutkimuksen yhteydessä. Moni ilahtui katalogista kovasti ja innostui ajatuksesta, että voisi sen avulla tutustua teoksiin tarkemmin ja tehdä esimerkiksi itsenäisen taidekierroksen arkensa lomassa, jolloin myös itselle vieraammat rakennukset tulisivat tutuksi. Yliopiston taidekokoelmaan tutustuminen ja julkisen taiteen prosessien avaaminen osana yliopiston opetussuunnitelmaa, onkin koettu yhteisön keskuudessa hyödylliseksi⁵¹. Toisaalta, jos tilat eivät vastaa tilan käyttäjien tarpeita ja toiveita, myös tiloissa oleva julkinen taide jää irralliseksi. Kampuskokemusta ja kampuksella olevaa julkista taidetta tulisikin tarkastella aina yhdessä⁵².

Tapahtui taiteen haltuunotto sitten teostietoihin perehtymällä tai henkilökohtaisen tunne-elämyksen kautta, se lisäsi teoksen arvostusta ja teki siitä merkityksellisemmän. Tämän valossa voikin todeta ensiarvoisen tärkeäksi, että Aalto-yliopiston julkinen taide ja siihen liittyvät tiedot ja toimintaprosessit tuotaisiin mahdollisimman helposti ja monin eri kanavin saavutettaviksi koko tiloja käyttävälle yhteisölle. Monipuoliset taiteeseen tutustumisen tavat palvelisivat eri tavoin tapahtuvaa haltuunottoa, mikä palvelisi eriävin valmiuksin ja odotuksin teoksia tarkastelevaa yleisöä. Tällöin

⁵⁰ Havainto perustuu aiempaan tutkimukseen (Avela 2021) ja se sai vahvistusta myös tässä tutkimuksessa.

⁵¹ Grenier 2009: 11.

⁵² Grenier 2009: 2.

luultavasti myös päätelmien alussa nostettu ristiriita taiteeseen liitettyjen ideologisten ja käytännöntason merkitysten välillä pienenisi.

Mielestäni Aallossa jo toteutettu mahdollisuus valita yliopiston julkisen taiteen kuvia etätapaamissovelluksen taustakuvaksi on huomion arvoinen esimerkki kokeilevasta tavasta tuoda taidekokoelma saataville. Väitänkin, että vastaavat kokeilevat ratkaisut, jotka tuovat teokset uudella tavalla osaksi arkea, lisäävät kokoelman tunnettuutta ja saavutettavuutta tilojen käyttäjien keskuudessa.

Edellä eriteltyjen havaintojen valossa uskonkin, että julkisen taiteen mahdollisuuksia voisi hyödyntää paremmin myös Aalto-yliopiston uuden kampusalueen ”kotouttamisessa” Väreän ja Kauppakorkeakoulun rakennusten osalta.

Tutkimuksen reflektointi

Jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa oli tiedossa, että tutkimusprosessi tulee olemaan suhteellisen lyhyt ja aikataulu tiivis. Tämä rajasi niin tutkimusmenetelmiä kuin tarkasteltavia kysymyksiä. Tutkimuksen lähtöoletuksena olikin, että sisällöllisiä päämääriä ei määritetty alussa tarkasti, vaan tutkimukselle sallittiin se, että aineiston sisältö ja laatu tulisivat määrittämään tutkimuksessa tarkasteltavia asioita. Näin ollen tutkimuksessa ei ollut mahdollista tehdä suuria menetelmällisiä muutoksia tai tarkennuksia projektin aikana. Tämän vuoksi näin jälkikäteen on havaittavissa joitakin puutteita esimerkiksi aineistonkeruun menetelmissä, joita olisi voinut paikata useammilla aineistonkeruukierroksilla. Esimerkiksi vastaajaryhmien osittainen päällekkäisyys ja tästä johtuneet paikoittaiset epäjohtonmukaisuudet aineiston käsittelyssä ovat harmillisia epäkohtia. Tutkimusta voikin tarkastella pilottina, avauksena ja ehdotuksena aiheen jatkotutkimukseen.

Kahden eri aineistonkeruumenetelmän käyttö oli tutkimuksessa mielekästä ja hedelmällistä. Kyselyvastausten aineisto yllätti laajuudellaan ja monipuolisuudellaan. Monivalintakysymykset tarjosivat selkeän kuvan taiteen arvostuksen määrästä ja tilankäyttäjien tietotasosta koskien taidekokoelmia ja niihin liittyvää toimintaa Aalto-yliopistossa. Avoimiin kysymyksiin vastattiin ilahduttavan aktiivisesti, mikä puolestaan tarjosi laajan otannan laadullisia tietoja kokoelmiin liitetystä kokemuksista ja

ajatuksista. Ääneenajattelu monipuolista laadullista aineistoa tarjotessaan syvällisempää tietoa teosten henkilökohtaisista merkityksistä osallistujille. Ääneenajattelu tuotti myös kyselyvastauksia vapaampaa reflektointia, joka mahdollisti hyvinkin spontaanien ja intuitiivisten tulkintojen sanoittamisen. Näin käytetyt menetelmät tuottivat niin laadullisesti kuin määrällisesti monipuolisen aineiston, mikä mahdollisti havaintojen vertailun ja oletusten testaamisen eri aineistotyyppien välillä.

Kertyneen aineiston laajuus ja monipuolisuus aiheutti kuitenkin tarvetta analyysin painopisteiden rajaamiseen, mikä oli aikataulullisesti haasteellista. Aineistoa tarkastellessani totesin, että suurimmat näkemyserot eivät liittyneet vastaajan statukseen tai korkeakouluun. Sen sijaan näkemyseroista hätkähdyttävimmät ja tutkijana mielestäni kiinnostavimmat olivat sellaisia, jotka saattoivat löytyä saman viiteryhmän sisältä ja koskea samaa yksittäistä teosta. Toisaalta nuo erot olivat odotettavissa, onhan taide yleensäkin vahvasti mielipiteitä jakava aihe. Silti ilmiön toistuminen niin selvänä, herätti ihmetystä. Koinkin mielekkäämmäksi ja antoisammaksi tarkastella näitä hyvin subjektiiviseen kokemukseen ja arvomaailmaan perustuvia eroavaisuuksia, kuin analysoida eroavaisuuksia eri vastaajaryhmien välillä. Erilaiset demografiset jakomenetelmät ja ryhmätunnisteet, joilla määrällisen tutkimuksen osallistujia tarkastellaan, ovat aina ulkoapäin määriteltyjä ja antavat tietoa vain kyseisestä tutkimusjoukosta. Jos samat määreet viedään toiseen joukkoon, voivat ne ilmentää aivan erilaisia asioita. Tämän vuoksi jätin määrällisen vertailun analyysissa vähemmälle ja keskityin diagrammien sijaan nostamaan esiin tilan käyttäjien omin sanoin tuottamia merkityksiä.

Mielestäni ratkaisu oli oikea ja näen tutkimuksen valottaneen yleisön julkiselle taiteelle antaneita merkityksiä ja niiden syntytapoja uudella tavalla. Näen tutkimuksen tarjoavan myös paljon arvokasta tietoa korkeakoulujen julkisen taiteen prosessien kehittämiseen siten, että julkinen taide jatkossa paikantuisi yhä vahvemmin yleisön ja taiteen hedelmälliseen vuorovaikutukseen.

Tutkimus myös vahvisti käsitystäni siitä, että pyrkimys yksilölähtöisten kokemuserojen ymmärtämiseen on taiteen kokemisen tutkimukselle mielekäs ja antoisa lähestymistapa, joka mahdollistaa laajasti myös jatkotutkimuksen, sillä menetelmät ovat joustavasti sovellettavissa hyvin erilaisiin yleisöihin ja taiteen ilmenemistapoihin.

Lähteet

Kirjalliset lähteet:

Csíkzentmihályi, M & Rochberg-Halton, E. (1981). *The meaning of things: Domestic symbols and the self*. Cambridge: Cambridge University Press.

El Baroni, B. (2020). Some Words on the Human Approach Collection. Julkaisussa *The Human Approach - School of Business Building Art Catalogue*. Espoo: Aalto-yliopisto.

Eteläkoski, E. (2021). Virkamies soluttautuu nerojen maailmaan - kokemuksia julkisesta taiteesta. Teoksessa: *Julkisen tilan taiteen tilasta: Puheenvuoroja julkisen taiteen konteksteista*. Pekkilä, S., Kaverma, P., Lampela, K., Nisunen, P. & Ziegler, D. (toim.) Helsinki: Taideyliopisto.

Grenier, M. R. (2009). An analysis of Public Art on University campuses: policies, procedures, and best practices. Retrieved from the University of Minnesota Digital Conservancy, <http://purl.umn.edu/57637>.

Hautamäki, I. (2010). Nykytaide ja hermeneuttinen filosofia. LOGOS -ensyklopedia. <https://filosofia.fi/node/5072#Hermeneutiikka%20ja%20nykytaide>

Kemppinen M. (2020). Julkinen taide 2020. Julkaisussa *Julkinen taide 2020*. Taiteen edistämiskeskus.

Linko, M. (1998). *Aitojen elämysten kaipuu: yleisön kuvataiteelle, kirjallisuudelle ja museoille antamat merkitykset*. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisu 57. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Linko, M. (1994). Kenen museo: museoideologia ja museoiden merkitys kävijöille. Teoksessa *Uusi aika: kirjoituksia nykykulttuurista ja aikakauden luonteesta* (s. 177–191). Jyväskylän yliopiston Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisu 41. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Lippard, L. R. (1997). *The lure of the local : senses of place in a multicentered society*. New York: The New Press.

Lacy, S. (1995). Cultural Pilgrimages and Metaphoric Journeys. Julkaisussa *Mapping the Terrain, New Genre Public Art*. (ed. Lacy, Suzanne). Bay Press, Seattle, Washington.

Miles, M. (2000). *Art, space and the city. Public art and urban futures*. London: Routledge.

Pedrabissi, D. (2015, October 17–23). Public Art on University Campuses - How Art Engages with the Public Space [Conference paper]. Title of Conference: International Design Congress, Gwangju, Korea.
https://www.researchgate.net/publication/314695892_PUBLIC_ART_ON_UNIVERSITY_CAMPUSES_HOW_ART_ENGAGES_WITH_THE_PUBLIC_SPACE

Ryynänen, M. (2018). Hosting Scenes. Julkaisussa *Global Equality - Väre Art Catalogue*. Espoo: Aalto-yliopisto.

Saarikangas, K. (1998). Tila, konteksti ja käyttäjä. Teoksessa K. Saarikangas (toim.), *Kuvasta tilaan: taidehistoria tänään*. Tampere: Vastapaino.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2015). Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia, toimintaohjelman 2010–2014 loppuraportti. Julkaisusarja: Raportteja ja muistioita (STM): 2015:17.

Turpeinen, O. (2018). Global Equality. Julkaisussa *Global Equality - Väre Art Catalogue*. Espoo: Aalto-yliopisto.

Turpeinen, O. (2020). The Human Approach Art Concept. Julkaisussa *The Human Approach - School of Business Building Art Catalogue*. Espoo: Aalto-yliopisto.

Valtonen, A. (2018). Art in Väre. Julkaisussa *Global Equality - Väre Art Catalogue*. Espoo: Aalto-yliopisto.

Valtonen, A. (2020). The Value of Art. Julkaisussa *The Human Approach - School of Business Building Art Catalogue*. Espoo: Aalto-yliopisto.

Varto, J. (2017). Taiteellinen tutkimus. Espoo: Aalto ARTS Books.

Taiteen edistämiskeskus. (2021). Julkinen taide 2020. Taiteen edistämiskeskus.

TNS Gallup Oy. (2014). Kansalaisten käsityksiä taiteesta osana arkiympäristöä ja julkisia tiloja. [pdf] The Artists' Association of Finland. Available at: http://prosenttiperiaate.i/wp-content/uploads/TNSGallup_2014_taide.pdf

TNS Gallup Oy. (2016). Kansalaisten käsityksiä taiteesta osana arkiympäristöä ja julkisia tiloja.

Suulliset lähteet:

Turpeinen, O. (2022). Videotapaaminen 10.1.2022.